

DIARI DE SESSIONS DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

VIII legislatura

Vuitè període

Sèrie C - Número 814

Dimecres, 21 d'abril de 2010

Comissió de Política Cultural

PRESIDÈNCIA DE LA I. SRA. M. MERCÈ ROCA I PERICH

Sessió núm. 50

S U M A R I

Sol·licitud de compareixença

de la viceconsellera d'Afers Exteriors i Cooperació perquè informi sobre el Pla d'acció exterior amb relació a l'àmbit de la cultura (tram. 356-00693/08) p. 3

Compareixença

de Jèp de Montoya, president de l'Institut d'Estudis Aranès,
amb relació al Projecte de Llei de l'aranès (tram. 353-00873/08) p. 4

Compareixença

de Frederic Vergés, membre de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranès,
amb relació al Projecte de Llei de l'aranès (tram. 353-00875/08) p. 12

Compareixença

de David Grosclaude, membre de l'Institut d'Estudis Occitans,
amb relació al Projecte de Llei de l'aranès (tram. 353-00874/08) p. 19

Compareixença

de Claudi Balaguer, representant del Grup de Lingüística Occitana,
amb relació al Projecte de Llei de l'aranès (tram. 353-00877/08) p. 27

NOTES

Aquesta publicació és impresa en paper ecològic (definició europea ECF), en compliment del que estableix la Resolució 124/III del Parlament, sobre la utilització del paper reciclat en el Parlament i en els departaments de la Generalitat, adoptada el 30 d'abril de 1990.

El DSPC reproduceix només les intervencions orals fetes durant la sessió. La resta de documentació que acompanya la intervenció es pot consultar a l'expedient de la comissió.

SESSIÓ NÚM. 50

La sessió s'obre a les deu del matí i nou minuts. Presideix la Sra. Roca i Perich, acompanyada del vicepresident, Sr. Morell i Comas, i del secretari, Sr. Llevot Lloret. Assisteix la Mesa la lletrada Sra. Andreu i Fornós.

Hi són presents les diputades i els diputats Sra. Alòs Lòpez, Sra. Figueras i Ibàñez, Sra. Renom i Vallbona i Sra. Vidal i Huguet, pel G. P. de Convergència i Unió; Sr. Balcells Gené, Sr. Boya i Alós, Sr. Casajuana i Pladellourens, Sr. Chaib Akhdim i Sr. Pérez Ibàñez, pel G. P. Socialistes - Ciutadans pel Canvi; Sr. Bosch Cuenca, Sra. Cabasés Piqué i Sra. Llansana Rosich, pel G. P. d'Esquerra Republicana de Catalunya; Sr. López i Rueda, pel G. P. del Partit Popular de Catalunya, i Sr. Pané Sans, pel G. P. d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa.

Assisteixen a aquesta sessió el president de l'Institut d'Estudis Aranesi, Sr. Jèp de Montoya Parra; el president de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranesi, Sr. Frederic Vergés Bartau; el membre de l'Institut d'Estudis Occitans, Sr. David Grosclaude, i el representant del Grup de Lingüística Occitana, Sr. Claudi Balaguer.

ORDRE DEL DIA DE LA CONVOCATÒRIA

1. Sol·licitud de compareixença de la viceconsellera d'Afers Exteriors i Cooperació davant la Comissió de Política Cultural perquè informi sobre el Pla d'acció exterior amb relació a l'àmbit de la cultura (tram. 356-00693/08). Carme Vidal i Huguet, del Grup Parlamentari de Convergència i Unió. Debat i votació de la sol·licitud de compareixença.
2. Compareixença de Jèp de Montoya, president de l'Institut d'Estudis Aranesi, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00873/08). Comissió de Política Cultural. Substanciació.
3. Compareixença de Frederic Vergés, membre de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranesi, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00875/08). Comissió de Política Cultural. Substanciació.
4. Compareixença de David Grosclaude, membre de l'Institut d'Estudis Occitans, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00874/08). Comissió de Política Cultural. Substanciació.
5. Compareixença de Claudi Balaguer, representant del Grup de Lingüística Occitana, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00877/08). Comissió de Política Cultural. Substanciació.

La presidenta

Benvinguts, diputades i diputats, a aquesta Comissió de Cultura.

Sol·licitud de compareixença

de la viceconsellera d'Afers Exteriors i Cooperació perquè informi sobre el Pla d'acció exterior amb relació a l'àmbit de la cultura (tram. 356-00693/08)

Comencem pel primer punt de l'ordre del dia, que és la sol·licitud de compareixença de la viceconsellera d'Afers Exteriors i Cooperació, davant d'aquesta Comissió de Política Cultural, perquè informi sobre el Pla d'acció exterior amb relació a l'àmbit de la cultura; l'ha presentada el Grup de Convergència i Unió i la defensa la il·lustre diputada Carme Vidal.

La Sra. Vidal i Huguet

Moltes gràcies, senyora presidenta. Senyores i senyors diputats, també tota la gent que avui ens acompanya amb motiu de les compareixences per a la llei de l'ocità.

Sí, la veritat és que no hi ha cultura, no hi ha país ambiciós si no té –i valgui la redundància– l'ambició de buscar un reconeixement; és a dir, és molt difícil que el reconeixement com a país ens vingui si no som nosaltres qui fem un pla i redactem un pla per tal com ens hem de projectar a l'exterior.

Aquesta sol·licitud de compareixença de la viceconsellera d'Afers Exteriors i Cooperació, potser a algú li pot sobtar que sigui demanada en aquesta comissió de cultura, quan fa quinze dies el vicepresident del Govern i la mateixa viceconsellera van comparèixer davant la comissió d'exteriors per explicar-lo, aquest pla; però aquesta sol·licitud ve arran d'una entrevista de la viceconsellera a Televisió de Catalunya en la qual explicava que el Pla d'acció exterior del Govern se sustenta per tres puntals, un dels quals –i ella hi va fer molta importància, i molt ben explicada– era la cultural.

Aquesta sol·licitud de compareixença ve arran de sentir això i de no entendre, o per voler entendre, perquè ens clarifiquessin com es lliga això amb la tasca de projecció exterior que està fent l'Institut Ramon Llull. Si realment totes les línies d'actuació de l'Institut Ramon Llull seran supeditades al Pla d'acció exterior, si realment és un treball en xarxa, en el qual des del Govern es marquen unes línies que després des de l'Institut Ramon Llull s'executen. Bé, aquests són els dubtes. Ja entenem que això no ho pogués explicar, perquè, és clar, la vida parlamentària és molt acotada temporalment, que en això no podríem entrar tant en el detall en la comissió d'exteriors –i, efectivament, així va ser–, per això és que vam considerar, doncs, de demanar-la a la comissió de cultura, que entenc que la resta de grups es faran còmplices de voler saber, de tenir aquest neguit de voler saber què diu aquest Pla d'acció exterior respecte de la projecció de la cultura, perquè realment considerem que és una de les vàlues que ha fet el Govern.

Moltes gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies. En nom dels grups que donen suport al Govern, té la paraula la il·lustre diputada Marina Llansana.

La Sra. Llansana Rosich

Moltes gràcies, senyora presidenta. En primer lloc, agrair a la representant de Convergència i Unió que hagi reconegut, en el si d'aquesta comissió, la bona feina que s'ha fet des de Relacions Exteriors amb aquest Pla d'acció exterior, i la bona feina que des de fa temps està fent l'Institut Ramon Llull. De fet, segurament la persona que més vegades ha comparegut aquesta legislatura en aquesta comissió és el senyor Josep Bargalló. Per tant, la internacionalització de la llengua i la cultura catalanes ha estat un motiu de debat recurrent en el si d'aquesta comissió.

Pel que fa a la sol·licitud concreta de compareixença que fa la senyora Vidal, dir-los que els grups que donem suport al Govern hi votarem en contra, perquè la senyora Clavell, la viceconsellera, fa molt pocs dies, concretament el dia 6 d'abril, va comparèixer en seu parlamentària en el marc de la Comissió d'Exteriors i Unió Europea a explicar aquest pla, és un pla transversal. La presentació que feia a la comissió d'exteriors va ser una presentació molt completa, a la qual la senyora Vidal hi va poder assistir, es van tocar totes les tecles, i ens sembla que, entre les compareixences recurrents que hem tingut aquí del senyor Josep Bargalló i la presentació que ja va fer la viceconsellera en seu parlamentària, aquest Pla d'acció exterior ha estat a l'abast, tota la informació ha estat a l'abast de tots els diputats, i és per això que rebutjarem aquesta sol·licitud de compareixença.

La presidenta

Moltes gràcies. Té la paraula l'il·lustre diputat Rafael López, del Partit Popular de Catalunya.

El Sr. López i Rueda

Gràcies, senyora presidenta. Nosaltres votarem a favor de la iniciativa, ens sembla important. És cert que el dia 4 d'abril es va debatre en seu parlamentària el pla, tots els seus temes i tota la seva transversalitat, però també és cert que una part important d'aquest pla ha de ser la internacionalització i l'externalització de la cultura i de la llengua catalana, i, per tant, considerem interessant i important que la viceconsellera vingui a la comissió de cultura a explicar concretament una de les parts més importants per nosaltres, com és la part cultural.

I, per tant, senyora presidenta, donarem suport a la iniciativa.

La presidenta

Molt bé. Doncs, passem, a votació.

Vots a favor d'aquesta compareixença?

Sis vots a favor.

Vots en contra?

Dotze.

Abstencions?

Cap.

La iniciativa ha estat rebutjada per 6 vots a favor i 12 vots en contra.

Passem al punt número 2 de l'ordre del dia.

Compareixença

de Jèp de Montoya, president de l'Institut d'Estudis Aranesi, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00873/08)

És la compareixença de Jèp de Montoya. Ell és president de l'Institut d'Estudis Aranesi, i ve a parlar amb relació al Projecte de llei de l'aranès. *(Pausa.)* Molt bé, doncs, senyor de Montoya, té la paraula. Quan vulgui.

El Sr. Jèp de Montoya (president de l'Institut d'Estudis Aranesi)

Bon dia presidenta, vicepresident, secretari, diputades, diputats deth Parlament, letrada dera comission e dera Oficina d'Aran en Catalonha e convidadi tad aquest acte. Fòrça gràcies a toti es grops parlamentaris qu'an depositat era confiança ena mia persona, en particular ena institucion de l'Institut d'Estudis Aranesi ara que representi, tà sajar d'aportar quauquarren ad aquest projecte de lei.

Començaré dient que en la meva persona incideixen diferents càrrecs i responsabilitats, i d'aquesta manera intentaré explicar, de la forma més sensata possible, la meva visió de conjunt; m'estic referint a l'Institut d'Estudis Aranesi –IEA–, al Grup de Lingüística Occitana –GLO–, i a l'Associacion de Prefiguracion de l'Organisme de Regulacion de la Lengua d'Òc –Aporloc. Estem al davant del desenvolupament d'un projecte de llei, que emana del mandat estatutari, per protegir, reconèixer, emparar i promoure la llengua occitana –aranesa a l'Aran–, a més de a la Vall –territori occità dintre del context d'administració catalana–, a tot el territori de Catalunya.

Creiem que, a nivell normatiu i d'assessorament científic, hem d'anar en dos o potser en tres direccions, i així intentaré d'explicar-ho. Per un costat, per unanimitat del Ple del Conselh Generau, en data 29 d'abril de 2008, va aprovar la competència de l'Institut d'Estudis Aranesi per establir i actualitzar la normativa lingüística de l'aranès, variant autòctona d'Aran de la llengua occitana; així com també va aprovar, de nou per unanimitat, la definició de l'aranès, feta per la mateixa Secció de Lingüística de l'IEA, que diu: «L'aranès, nom que rep a la Vall d'Aran la varietat autòctona de la llengua occitana, n'és la llengua pròpia i oficial.» Amb aquestes premisses, queda clar que la voluntat política, legítima i democràtica, a través de la més alta institució de l'Aran, és que sigui l'Institut d'Estudis Aranesi qui tingui aquest alt comès.

En aquestos moments, l'IEA és un òrgan consultiu del Conselh Generau d'Aran, constituït per tres seccions: la de lingüística, la d'estudis jurídics i la d'història, i estem en procés de buscar quina és la forma jurídica més pròpia per poder-li donar el caràcter d'independència que semblaria que ha de tenir una institució acadèmica

com aquesta. Tota la normativització de l'aranès, feta per la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat i pel Conselh Generau d'Aran, s'ha fet prenent com a base la *Gramàtica occitana* de Loís Alibèrt, els treballs i consells de l'Institut d'Estudis Occitans, i reconeixent, el mateix Conselh Generau d'Aran, com a referència de l'occità, l'obra del Consell de la Llengua Occitana, en data 5 d'octubre del 99.

Per un altra costat, el GLO –Grup de Lingüística Occitana– és, com el seu nom indica, un grup de treball creat per decisió de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya com un ens assessor, la seva missió és de resoldre les qüestions tècniques per ajudar l'ús social de l'occità dins l'*encaestre* de l'Estatut i l'oficialitat d'aquest, aplicant el principi de diasistematització entre diferents variants de la llengua. Aquest grup té com a base de treball lo mateix que l'IEA, la gramàtica occitana de Loís Alibèrt, el diccionari occità-francès del mateix autor i les preiconitzacions del Consell de Llengua Occitana. El Grup de Lingüística Occitana reconeix la competència de l'Institut d'Estudis Aranès en tot allò que toca al desenvolupament de l'aranès.

Es pot afegir aquí que l'origen del GLO és la constitució de la comissió del traductor automàtic, on la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat i el Conselh Generau d'Aran es van posar d'acord per demanar a les diferents regions occitanes, consells regionals, tant de l'Estat francès com italià, a més de l'Institut d'Estudis Aranès, que nomenessin cada un les persones del seu territori amb coneixement de la llengua per poder treballar en dos projectes que hi havia sobre la taula: el traductor occità general-català-castellà i el traductor aranès-català-castellà.

El nomenament d'aquestes persones amb el coneixement lingüístic que tenien aportava el valor afegir que eren les institucions democràticament elegides qui els nomenaven. Una vegada acabat el treball dels traductors, la secretaria va entendre que era una llàstima desfer un grup de treball d'aquestes característiques i que havia funcionat, i se va demanar a cada un dels membres, a nivell particular ara, si volien prendre part en aquest nou grup de treball assessor de la Generalitat.

El GLO és un òrgan d'assessorament envers el restant de la llengua, que, com tots vostès saben, té tres grans grups: el nord-occità, que es divideix en llemosí, albernès i alpí o delphinès; l'occità meridional, que es divideix en llenguadocià i provençal, i el gascó pròpiament dit; així com de treballar en la diasistematització entre totes les varietats, buscant els màxims punts de concordança i coincidència.

Acabarem dient que el GLO té molt clar –i així ha sigut manifestat– que, en el moment de l'existència necessària de l'autoritat lingüística de l'Acadèmia de la Llengua Occitana, les seves preiconitzacions s'adaptaran a les decisions d'aquesta autoritat. Cal dir aquí que, entre d'altres especialistes, segurament que aquests membres del GLO, o la major part d'ells, seran puntals requerits a prendre part de l'acadèmia o òrgan regulador de la llengua.

En tercer lloc, cal dir que en data 23 de maig de 2008, a iniciativa del Conselh Generau i de l'Institut d'Estudis Occitans, i en presència del representant del president de l'euroregió Pirineus-Mediterrània, així com de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, del Ministeri d'Educació Nacional francès, del Consell Regional Migdia-Pirineus, del Consell General d'Aquitània, del Consell Regional Provença - Alps - Côte d'Azur, de la Universitat de Pau i del País de l'Adour, de la Universitat de Bordeus, de la Universitat de Tolosa, de la Universitat de Lleida, etcètera, s'uneixen les voluntats per començar a caminar en la constitució de l'Acadèmia de la Llengua Occitana. Després de diferents reunions a Rodés, Bordeus i Tolosa, el 7 de gener de 2009, a Tolosa s'aproven els estatuts de l'Associacion de Prefiguracion de l'Organisme de Regulacion de la Lengua d'Òc, amb seu a Vilhèra; essent presentats dits estatuts a la prefectura de Pau perquè aquesta els aprovi, essent aprovats amb data 11 de març de 2009.

El consell d'administració d'aquesta associació, feta amb dret francès, Llei 1901, està compost per membres representatius de diferents institucions occitanes. La presidència cau en l'Institut d'Estudis Aranès; una de les vicepresidències en l'Institut d'Estudis Occitans; l'altra vicepresidència a la Universitat de Tolosa; la secretaria a l'Institut d'Estudis Occitans de Pau, Consell Regional d'Aquitània; la tresoreria al Centre d'Interpretació i Recerca de Documentació Occitana –Cirdoc–, del Consell Regional Llenguadoc-Rosselló. I en són vocals el mateix Consell Regional de Migdia-Pirineus, el Conselh Generau d'Aran, la Chambre d'Òc del Piemont italià, el conjunt de mestres de la Val d'Aran, l'Acadèmia d'ensenyament de Tolosa i la federació d'ensenyaments en llengua occitana, és a dir, les escolles calandretes.

En aquests moments, i després d'haver fet la convocatòria, la recepció de currículums i la selecció dels diferents aspirants, a més d'haver assegurat les subvencions pertinents per part dels consells regionals d'Aquitània, Migdia-Pirineus, Llenguadoc-Rosselló i Val d'Aran, una persona contractada ha començat –començarà en breu, però ha començat– amb el reconeixement del territori de tot Occitània, als tres estats, prenent informació de les diferents institucions, consells regionals, consells generals –és a dir els departaments–, la universitat, l'ensenyament, el món associatiu, etcètera, i treballant en la redacció d'un informe amb totes aquestes dades, així com l'anàlisi de les diferents solucions de normativització a què han arribat d'altres llengües com el basc, el bretó, el gal·lès, el gal·lec o el mateix català, per buscar quina és la fórmula més adient per crear l'organisme de regulació o acadèmia de la llengua d'òc.

Dit tot això, i veient que tenim tres òrgans treballant en una mateixa direcció, si bé en parcel·les diferents, fóra bo de buscar entre tots els punts de convergència, perquè, al meu entendre, tots caminen cap a un mateix horitzó.

L'Institut d'Estudis Aranès, a través de la seva Secció Lingüística, ha de seguir amb la competència de l'aranès, i així, en data 13 de desembre de 2009, per una-

nimitat, la Secció de Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranesi va acordar de demanar, en aquest avantprojecte de llei aleshores, la redacció del capítol 1, article 4.3, on hauria de dir: «A Catalunya, l'Institut d'Estudis Aranesi assumeix l'autoritat lingüística en relació amb l'aranès, fixa els convencionalismes d'ús i aconsella les institucions públiques amb relació a l'ús correcte de l'aranès.» Al capítol 3, article 11, sobre la toponímia, hauria d'afegir un nou punt, que seria el número 5, que digués que l'Institut d'Estudis Aranesi, a través de la seva Secció de Lingüística, té la competència en allò que toca a la grafia dels topònims. A l'article 12, sobre l'antroponímia, s'hauria d'afegir un nou punt, que seria el número 3, que digués que l'Institut d'Estudis Aranesi té la competència, a través de la seva Secció de Lingüística, per expedir certificats referents a la grafia de noms i cognoms en aranès.

Si, aprofitant el moment històric que estem vivint –amb el debat i esperem que aprovació d'aquest projecte de llei–, es pogués arribar a un acord per part dels grups parlamentaris, que quedés creat per llei en el termini de sis mesos, per dir alguna cosa, des de la seva aprovació, l'organisme independent i competent en l'aranès al més alt estat, jo crec que estaríem donant un pas de gegant en pro de la llengua i de la cultura occitana, amb la força i el crèdit d'uns països cultes i amants de les llibertats, com són Catalunya i l'Aran, el seu Parlament i els seus governs. La composició d'aquesta institució tindrà en compte les persones implicades en aquests moments en experiències administratives de la gestió de la norma lingüística. Aquesta institució serà la competent de la varietat aranesa i vetllarà per la preservació de la unitat de la llengua occitana.

Segons el Decret 120/1987, de 9 d'abril, pel qual la Generalitat de Catalunya assumeix les competències exclusives en matèria d'acadèmies amb seu central a Catalunya, que al seu article 2 diu que «les acadèmies a què fa referència aquest decret són corporacions de dret públic que tenen com a finalitat principal la investigació en el camp de qualsevol ciència o art», al seu article 3 afegeix que «aquestes acadèmies són creades per decret del Govern de la Generalitat a iniciativa pròpia o per sol·licitud de particulars i gaudeixen des d'aquest moment de personalitat jurídica i capacitat plena per al compliment dels seus fins», i al seu article 8 segueix dient que «aquestes acadèmies tindran la consideració a Catalunya d'òrgans assessors de la Generalitat als efectes de l'article 3 de la Llei 16/85, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, i que també actuaran com a assessors dels organismes públics de Catalunya en les matèries pròpies de la seva finalitat respectiva», la creació per llei li donaria totes aquestes característiques i tota aquesta força. Aquest seria el gran pas, mentre que la gran Occitània acaba de cristal·litzar la creació de l'organisme regulador o Acadèmia de la Llengua Occitana. I, en aquest moment, sempre donant la prioritat a la gran Occitània –em refereixo a la de l'Estat francès, que té la major part del territori–, aquest organisme competent en l'aranès posarà les seves preiconitzacions a la consideració d'aquesta autoritat.

Essent l'Aran una realitat cultural occitana dins del territori d'administració catalana i nexa entre Catalunya

i Occitània, no pot deixar de cap manera d'interpretar el paper responsable i transcendent de convertir-se en aquests moments en la capital de l'Occitània que volem i ser el far que enllumena i dona esperança a tot el país d'Òc.

Passant una altra vegada al text del projecte de llei, a l'article 14, sobre ensenyament infantil, al punt 3, on diu: «Els i les alumnes tenen el dret i deure de conèixer amb suficiència oral i escrita l'aranès en finalitzar l'ensenyament obligatori a l'Aran...», potser valdria la pena afegir-hi «així com una introducció a la resta de les variants de la llengua occitana i la seva literatura.»

A l'article 19, sobre mitjans de radiodifusió i televisió, diu: «La Generalitat ha de produir, a través dels seus mitjans de comunicació audiovisual, programes radiofònics i televisius en aranès per a l'Aran, d'acord amb la legislació vigent i amb la planificació en vigor de l'espectre radioelèctric.» I, clar, mirant la Carta europea de les llengües regionals i minoritàries, crec que caldria ser més ambiciós, ja que aquest, el seu article 11, diu, al punt i: «Garantir la creació d'almenys una emissora de ràdio i un canal de televisió a les llengües regionals... (*sona el senyal acústic que indica que s'ha exhaurit el temps d'intervenció*) –ja acabo, presidenta–, o minoritàries, a més de deixar la porta oberta a la col·laboració del Conselh Generau.»

I a l'article 24 –a títol anecdòtic, poder–, on es parla de «parla occitana», poder valdria la pena de canviar-ho pel mot «llengua occitana», perquè els aranesos quantes vegades, des de l'Estatut de Sau, hem referit amb caràcter pejoratiu aquell mot «parla» quan se mos deia que «l'aranès serà objecte d'especial respecte i protecció».

Demorésqum qu'aguest projecte devengue lei e, coma è dit adès, que servisque entà qu'era Val d'Aran pogue desenvolopar es sòns drets lingüistics e en tot ajudar a qu'Occitània age un ens assessor entà tot eth territòri e qu'era nòsta identitat demore patenta en Euròpa e en mon.

Fòrça gràcies, presidenta.

La presidenta

Gràcies a vostè, senyor Montoya. Abans de donar la paraula als grups parlamentaris, vull saludar totes les persones que ens acompanyen; alguns de vostès ja van ser aquí a la primera tongada de compareixences. Si-gueu tots molt benvinguts.

I, ara sí, és el torn dels grups parlamentaris. En primer lloc, la il·lustre diputada Carme Vidal, de Convergència i Unió.

La Sra. Vidal i Huguet

Moltes gràcies, senyora presidenta. Moltes gràcies, senyor Montoya, per acceptar de comparèixer en aquesta comissió, a petició de tots els grups parlamentaris. La veritat és que si alguna de les compareixences havíem de demanar, doncs, era la seva, en tant que president de l'Institut d'Estudis Aranesos.

De les compareixences de la primera sessió, en totes va sortir aquella mena d'ambigüitat que queda en aquest

projecte de llei, que és el títol. Per tant, jo, la primera pregunta, la hi faré molt clara, és a dir: quin és el títol que vostè posaria a aquesta llei?

Vostè ha parlat de «llengua occitana, aranès a l'Aran». Vostè ho ha escrit aquí, en aquest document que ens ha presentat –vostè ho ha escrit, això. Jo no sé si aquest és el títol amb què vostè deixaria aquest projecte de llei, perquè faig la comparació amb la Llei de política lingüística de Catalunya, que també abasta les diferents variants dialectals; és a dir, dir «llengua occitana, aranès a l'Aran», seria com dir «llengua catalana, valencià a València» –seria dir això. Per tant, jo li agrairia que em respongués: el títol que vostè posaria a aquest projecte de llei.

Vostè ens ha parlat de l'autoritat lingüística i tot allò que una autoritat lingüística necessita..., això, no?, és a dir, perquè les llengües també necessiten aquest guiatge i perquè les llengües estan en constant i en permanent evolució, i són els parlants qui fan mantenir viva i en constant evolució aquestes llengües. Vostè ha parlat de l'Institut d'Estudis Aranesos com a autoritat lingüística i ha dit que no té una forma jurídica, que s'està buscant una forma jurídica a l'Institut d'Estudis Aranesos. Amb tots els *mutatis* de rigor, comparo l'Institut d'Estudis Aranesos –i l'Institut d'Estudis Occitans, potser, més que l'Institut d'Estudis Aranesos–, pel que és aquí, per al català, l'Institut d'Estudis Catalans. L'Institut d'Estudis Catalans, com a autoritat lingüística i com a acadèmia de la llengua, el que sí que no pot ser és estar lligada a cap administració, és a dir, per allò que ha de vetllar és justament per la seva independència; ningú es pot imaginar una autoritat acadèmica lligada a cap mena d'administració. Per tant, la pregunta també li faig, allò..., amb tots els *mutatis* de rigor, hi insisteixo, amb què es podria fer respecte de l'Institut d'Estudis Catalans. Vostè considera en aquest cas, i pel que a vostè li afecta, que l'Institut d'Estudis Aranesos necessita, ja que vostès busquen la fórmula jurídica, la seva independència total respecte del Conselh Generau?

Ha parlat del GLO. I ja que vostè ha parlat del GLO, deixi'm que jo li mostri què surt a la pàgina –i parlat també del nom de la llengua–, quan entres al traductor. cat de la Generalitat, el traductor automàtic. Et diu: «El sistema està disponible...» –preguntes, eh?, preguntes possibles que es fa la gent i que et dona la resposta. Diu: «El sistema està disponible per a diferents variants dialectals del català?» Resposta: «No, el traductor fa servir la varietat estàndard del català.» Següent pregunta. Diu: «Quina diferència hi ha entre l'opció “occità” i l'opció “occità-aranès”?» Resposta: «Quan se selecciona l'opció “occità”, el traductor prioritza les formes i estructures més generals de l'occità; quan se selecciona l'opció “occità-aranès”, les més específiques de la varietat aranesa.» «Quan s'ha de triar l'opció “occità” i quan l'opció “occità-aranès”?» Resposta: «Depèn del context. Per exemple, si el text que volem traduir a l'occità s'ha d'adreçar al Conselh Generau, convé fer servir l'opció “occità-aranès”, però si s'ha d'adreçar a la Universitat de Montpeller, és preferible triar l'opció “occità”. Si rebem un escrit de l'Institut d'Estudis Aranesos, convé fer servir l'opció “occità-aranès”, però si el rebem de la Regió Migdia-Pirineus, és preferible triar l'opció “occi-

tà”.» Això ho diu, senyores i senyors diputats, la pàgina del traductor de la Generalitat de Catalunya. Dic això, perquè és molt important tenir-ho en compte –és molt important de tenir-ho en compte– a l'hora de treballar i de millorar aquest projecte de llei.

Vostè ens parlava també que tots aquests tres òrgans treballen cap a una mateixa direcció. La meua pregunta és..., i ja em disculparà, eh?, però no acabo de veure clar..., és a dir, parlem d'una llengua, d'una llengua amb unes variants dialectals, d'una llengua... (*sona el senyal acústic que indica que s'ha exhaurit el temps d'intervenció*) –acabo, senyora presidenta, li demano un minut de generositat–, en la qual aquí es va dient que no està reconegut oficialment un estàndard, però que, com totes les llengües, hi ha un estàndard.

La meua pregunta és: escolti, quan vostès des de l'Aran parlen amb alguna altra persona d'una variant dialectal, quina és la variant de què se serveixen? Perquè, és clar, llavors, qui ha de ser l'autoritat de l'occità, l'Institut d'Estudis Occitans o l'Institut d'Estudis Aranesos? L'Institut d'Estudis Aranesos ha de vetllar per una variant dialectal, o vostès faran l'esforç de dir: «No, no..., nosaltres allò que serem serà una delegació de l'Institut d'Estudis Occitans a l'Aran, i, per tant, mantenim el nom d'Institut d'Estudis Aranesos.»

Moltes gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies a vostè. En nom del Partit dels Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi, té la paraula l'illustre diputat Francesc Xavier Boya.

El Sr. Boya i Alós

Gràcies, presidenta. Senhores e senhors deputats, saludar a totes es persones que mos acompanhen aué en aquesta comission, e tanben d'ua manèra especiau ath senhor Jèp Montoya, president der Institut d'Estudis Aranesi, peth sòn extens curriculum en trabalh relacionat damb era lengua, qu'aué mos acompanhe en aguesta comission, jo pensi que damb era voluntat d'aclarir toti aqueri dobtes qu'a suscitath aquest projècte de lei, qu'ei un projècte de lei qu'a ua transcendéncia evidentha, non sonque tà Aran senon tath conjunt d'Occitània, e demori qu'enes propères intervencions de d'audi compareishents tanben poderàn ajudar a veir s'aclarim tota aguesta nebulosa qu'a suscitath eth debat, que pensi qu'ei positiva e que creigui qu'ena sua mesura era senhora Carne Vidal a metut aué tanben quauques preguntes claus dessus dera taula, a quauqua des quaus jo m'i somarè.

Per tant, Sr. Montoya, vostè a hèt un relat fòrça interessant que merite èster liejut damb pro atencion e qu'a jo me suscite quauques preguntes que li voi hèr. Jo coneish eth sòn parèr, per tant voi que les entengue, non des dera perspectiva deth mèn desconeisement dera sua opinion, perque non serie aunèst per mia part non dider-l'ac, senon tà qué ara seguida deth debat qu'auèrem ena anterior compareishença, ena anterior comission, tanben es deputats que mos acompanhen, especiaument es ponents d'aguesta lei, poguen auer tanben es idèes

clares respècte a quin a d'èster eth redactat d'aguesta lei, eth redactat mès encertat tà Aran e entà Occitània, e, per suposat, per extension, tath conjunt de Catalonha.

A dit que coïncidien en vosté diuèrses figures, entre d'outes, donques, era presidéncia dera Aporloc, que li correspon ar Institut d'Estudis Occitans (*er orador vò díder forme part der Institut d'Estudis Occitans*), era presidéncia der IEA e eth hèt de que vosté sigue tanben membre deth GLO. Per tant, creigui que serie convenient aclarir as deputats se vosté considèrè qu'aguesti tres àmbits, dus de caractèr associatiu damb representativitat, en aguest cas des dera perspectiva institucionau, un aute, com vosté a dit en cas deth GLO, basicament un organ assessor en aguest moment a títol personau d'ua sèrie de persones, vosté a vengut a díder qu'an d'èster coïncidents. Me da era sensacion qu'en realitat, en aguest moment, non son coïncidents, entre d'outes causes –e ací va adreçada era mia pregunta–, se non rebrembi mau, era Generalitat de Catalunya dera Aporloc non forme part. Per tant, era mia pregunta serie se era Generalitat de Catalonha ei laguens dera Aporloc e participe activament en aguesta associacion que toti volem sigue un ens de caractèr generau tath conjunt d'Occitània, que, com vosté molt ben a dit, impulsèc eth Conselh Generau d'Aran e er Institut d'Estudis Occitans.

Hèsqi aguesta pregunta tà que poguèsqem entèner quin a d'èster eth futur dera autoritat dera lengua occitana, perque pensi que i a ua cèrta confusion en aguest moment ath respècte. Era senhora Carmen Vidal ac a metut en evidéncia e jo me somi ara sua pregunta, sobre s'er IEA, a qui vosté en aguest moment a hijut tanben que sigue exactament er Institut d'Estudis Aranesi e dera lengua occitana, per tant non entre en concurréncia damb era foncion qu'aurà d'auer en un futur era Aporloc. Jo voi pensar que sonque podem auer ua autoritat reguladora dera lengua occitana e aguesta autoritat, torri a díder en aguesta comission, coma reiterè ena anterior session, qu'ei molt important que sigue sostentada peth poder politic des regions e deth Conselh Generau d'Aran, espciaument en contèxte occitan, entà per'mor de garantir qu'aquera, efectivament, autoritat ei ua autoritat reconeishuda peth conjunt d'Occitània. Aguesta ei ua des quèishes qu'auem hèt reiteradament en aguesta comission, que segurament era figura deth GLO ei mancada justament d'aguest reconeishment politic deth conjunt d'Occitània e, per tant, era sua actuacion molti còps a passat per deuant de lo que nosati auèssim desirat des d'aguesta perspectiva deth marc deth consens.

Acabi, senhora presidenta, damb dues preguntes mès que voleria resposse eth senhor Jèp. La a hèt era senhora Vidal tanben. Vosté sap que i a un debat sus eth nòm dera lei. Tà nosati ei molt important, des dera perspectiva deth Conselh Generau d'Aran, qu'era lei pogue èster identificada peth conjunt des parlants, espciaument des occitanòfons que i a en Catalonha, per tant des aranesi, que pogue èster identificada coma ua lei qu'a relacion damb era sua lengua. Per tant, un des debats non ei era discusion sobre s'Aran forme o non forme part dera família occitana, que i èm toti d'acòrd, senon que aguesta lei a d'auer ua referéncia clara e, per tant, d'afeccion des aranesi damb aguesta lei, e eth tèrme

dera lei ei fòrça important e supòsi –ací va era pregunta– que vosté compartís damb jo aguest critèri.

Per ùltim, ua pregunta molt concrèta. Vosté ¿quina varietat der occitan pense –d'ua varietat qu'obviament non ei era estandard perque encara non existís– qu'a d'utilizar era Generalitat de Catalonha enes sòns comunicats o en usatge qu'age de hèr, quinsevolh que sigue, dera lengua?

Gracies, senhora presidenta; gracias, senhor Montoya.

La presidenta

Moltes gràcies, senyor Boya. Té la paraula la il·lustre diputada Maria Àngels Cabasés, d'Esquerra Republicana de Catalunya.

La Sra. Cabasés Piqué

Gràcies, presidenta. Senhor Montoya, moltes gràcies, benvingut al Parlament. Ens ha fet una explicació molt àmplia i molt interessant, i els meus companys i diputats, doncs, ja li han ficat damunt de la taula preguntes molt rellevants i que la veritat són el moll de l'os de les nostres preocupacions. Jo, ja, vagi per endavant que em sumo a les preguntes que s'han fet, des del títol fins a totes les preguntes que han fet tots dos.

Jo el que, en primer lloc, vull fer-li és un reconeixement de la seva trajectòria. Vostè forma part, ja ens ho ha dit, de tres institucions, i, per tant, vostè té una mirada molt àmplia. I això aquí és molt interessant, perquè vostè ens pot donar una opinió bastant diversificada.

Jo, miri, si m'ho permet, li faria un paral·lelisme i a veure si vostè hi està d'acord. L'Institut d'Estudis Aranesi, Conselh Assessor del Conselh Generau d'Aran i el GLO, Conselh Assessor de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. En aquests moments, el projecte de llei ja contempla que l'Institut d'Estudis Aranesi sigui l'autoritat lingüística que exerceixi com a autoritat lingüística de l'aranès; per tant, nosaltres hi estem molt d'acord. Però entenem que en aquest projecte de llei hi caldria afegir o veure de quin forma estipulem quins ponts, quins marcs hem de ficar en coheréncia per tal que totes les decisions que es prenguin en el marc de l'Institut d'Estudis Aranesi respecte a l'aranès quadrin amb totes les decisions que puguin sorgir d'una possible autoritat lingüística de l'occità. Perquè jo no sé si l'he entès bé i, per tant, m'agradaria que m'ho aclarís, quan vostè ha fet referéncia i ha dit «que la Vall d'Aran sigui referent a Occitània» –això ho compartim plenament, això és el que entenem que hauria de ser aquesta llei, doncs, projectar la Vall d'Aran com a capitalitat d'Occitània, això seria el nostre màxim desig–, doncs, el que no he entès bé és si vostè el que està proposant és una reestructuració amb profunditat de l'Institut d'Estudis Aranesi, que no només ostenti l'autoritat lingüística de l'aranès sinó que vagi més enllà; això és el que..., no sé si l'he entès bé.

De totes maneres, també ens ha explicat –i ja ho coneixíem– que des de l'Aporloc, des del GLO, etcètera, des d'un conjunt d'entitats ja estan buscant algú que intenti organitzar com ha de ser aquesta autoritat lingüística de l'occità i, per tant, també demanar-li com estan aquests

treballs, si és que s'estan portant a terme i com, i ja sabem també que l'objectiu ha de ser que sigui una autoritat que doni recomanacions. També aquesta pregunta i demanar-li que ens ho aclareixi una mica, no?

Bé. Vostè ho ha dit, estan buscant el mecanisme perquè l'Institut d'Estudis Aranès sigui independent del poder polític. Això ho compartim. A qualsevol país que tingui una autoritat lingüística, que tots en tenen sortosament, són institucions independents del poder polític, nosaltres ho entenem així. Per tant, això també seria equiparable al GLO? El GLO també hauria d'estar independent? El GLO s'hauria d'organitzar de tal manera que pogués fer les mateixes funcions que fa l'Institut d'Estudis Aranès? Jo llanço aquestes preguntes.

I després també m'ha agradat quan vostè ha fet referència a l'educació, en el sentit que actualment a la Vall d'Aran s'està ensenyant l'aranès i, doncs, vostè el que demana és que s'ampliï i que a més a més s'ensenyin més varietats –no sé si l'he entès bé. Vostè a què s'està referint, a més varietats o a un occità normativitzat? Bé, són preguntes que li llanço i que celebri, perquè entenem que no només els nens aranesos s'han de poder entendre amb els aranesos, sinó que han de poder anar més enllà, i si volem que la Vall d'Aran sigui una referència en tot Occitània, hem d'anar més enllà. Per la meua part, res més.

Moltes gràcies.

La presidenta

Moltes gràcies, senyora diputada. Té la paraula l'illustre diputat Rafael López, del Partit Popular de Catalunya.

El Sr. López i Rueda

Gràcies, senyora presidenta. També, donar les gràcies al senyor Montoya per les seves explicacions, i també perquè ens ho faci arribar per escrit, que ens ajudarà molt a l'hora de realitzar les esmenes.

Moltes de les preguntes, de les qüestions que estan a sobre la taula, després d'una jornada de debat també de la llei, i jo crec que també s'han fet per altres portaveus d'altres grups parlamentaris..., jo li posaré sobre la taula la dificultat que tenim, perquè ben bé aquesta llei té una dificultat, en el sentit de què és el que estem regulant. El que estem regulant és l'aranès a la Vall d'Aran? Amb la qual cosa hem de parlar també de l'autonomia que ha de tenir la Vall d'Aran per definir la seva pròpia política lingüística? És un tema important que hem de posar sobre la taula. I la voluntat dels aranesos. Perquè, quan parlem de lingüística –abans feia el comentari, fèiem el comentari–, la lingüística no s'ha de deslligar de la sociologia i, per tant, la sociolingüística és important, la sociologia també és important i la definició, i també els moments polítics són importants. Moltes vegades fem comparacions entre diverses llengües, però el nivell legal a nivell sociològic i a nivell lingüístic les llengües són molt diferents i, per tant, les solucions que hem de donar a cadascú han d'estar d'acord amb el moment lingüístic, amb el moment social i amb la realitat sociopolítica que tenim.

Tot això per què ho explico? Perquè la dificultat que tenim, efectivament, és molt ampla: és, primer, la regulació, la normalització lingüística de l'aranès –occità-aranès, no entrarem en el debat del nom– a la Vall d'Aran; la regulació de l'oficialitat de l'occità-aranès a Catalunya, i les relacions de Catalunya i la Vall d'Aran amb la resta de l'Occitània. I és complicat, és un tema complicat, com vostè mateix ha comentat, al qual hem de donar solucions.

Una primera solució jo crec que vindria per –i nosaltres ho plantejarem així a les nostres esmenes– tot allò que fa referència a la normalització de l'aranès, poder que en comptes que estigui en aquesta llei, que sigui precisament qui la defineixi el Conselh Generau de la Vall d'Aran; és a dir, si creiem realment en aquesta autonomia que hem de donar a la Vall d'Aran. I després ens quedaria la problemàtica, que abans en fèiem referència, del nom, de com definim la llengua estàndard, que sembla que al final l'hàgim de definir els polítics, i a mi això em preocupa molt. A mi em preocupa molt que en una llei hàgim de definir temes que no pertanyen precisament als diputats o diputades, que som desconeguts absolutament –i per això vénen vostès– de quina és la situació.

Per tant, jo crec que són reflexions que ens hem de plantejar molt, i que crec que el que necessitem, precisament, és calmar molt el tema, és parlar molt i, sobretot, jo crec que qui ha de liderar el tema a Catalunya, perquè ens ho creiem, perquè ho posem a l'Estatut i perquè així ho hem donat, són els mateixos aranesos i araneses, perquè la llengua és seva –perquè la llengua és seva– i perquè creiem en l'autonomia que ha de tenir el Conselh Generau de la Vall d'Aran.

Gràcies.

La presidenta

Moltes gràcies. Té la paraula, per tancar aquest primer torn, l'illustre diputat d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa, senyor Francesc Pané.

El Sr. Pané Sans

Gràcies, senyora presidenta. Bon dia a tothom. Gràcies, senyor de Montoya, també, per la seva explicació, que, per cert, ha estat tan sensata com vostè desitjava que fos. Ens ha dit: «Espero que ho faci de la manera més sensata possible.» Doncs, ha estat molt sensata. Aquest és el meu criteri i crec que el compartim totes les persones que som a la sala.

Jo també li volia donar el meu reconeixement per la feina –que jo ja m'imagino com ha de ser de treballosa– que fa una persona com és vostè; afortunadament, hi ha moltes altres persones, però, en definitiva, poques encara, tant a la Vall d'Aran com a tot l'àmbit lingüístic de l'occità, per a la preservació de la llengua, per a la seva normalització i per a la seva difusió en tant que instrument d'ús social de comunicació, de cultura, etcètera. Cregui que ho agraïm molt.

No tingui la consideració que faig menysteniment de les seves paraules, de les seves propostes i del seu pensament si li dic que no m'allargaré en la meua inter-

venció. Entengui que, quan ha parlat la senyora Vidal i després el diputat que és síndic a la vegada de la Vall d'Aran, han dit aquelles coses que també al meu grup ens preocupen; per tant, no caldrà pas que les repetim. En efecte, hi ha qüestions tan importants com és el títol o el nom que donem a aquesta llei, per una qüestió d'unitat lingüística, però a la vegada de referència dels parlants, que han de sentir-se protegits per aquesta llei, i també per això li ho preguntem. De la resta de qüestions, ja les té vostè apuntades perquè els altres diputats hi han fet referència.

Em permetrà que faci, no sé si ben bé tres preguntes o tres observacions molt ràpides. No he acabat d'entendre..., és evident que la independència política de l'Institut d'Estudis Aranès ha de ser certa –això em sembla que ningú no dubta que les coses han de ser així–, però no acabo d'entendre quin criteri seguirien vostès o creu vostè que hauria de seguir l'Institut d'Estudis Aranès respecte de l'acadèmia, podríem dir-ne, catalana, però, en definitiva, de l'acadèmia de les llengües de Catalunya, que és, o de les llengües històriques de Catalunya, no?, que és l'Institut d'Estudis Catalans. Perquè aquí han parlat molt de fer encàrrecs d'estudis a l'Institut d'Estudis Catalans, que suposo que ho haurà de fer, naturalment, amb delicadesa, amb tota la cooperació del món amb l'Institut d'Estudis Aranès.

He vist que en el consell d'administració d'aquesta associació que intenta de prefigurar l'Acadèmia de la Llengua Occitana no hi ha les universitats, ni la Universitat de Lleida, que probablement tampoc és que sigui fonamental i imprescindible... –dic en el consell d'administració, eh?, perquè m'ha semblat que en la relació no hi eren–, però, vaja, la Universitat de Lleida ha fet esforços per l'aranès, hem tingut professorat d'aranès, ha batallat per fer la normalització de la llengua occitana a l'Aran; i tampoc no he sabut veure altres universitats occitanes, que n'hi ha que són prou importants i que compto que deuen tenir alguna secció, també, d'estudis de la llengua.

I, finalment, voldria preguntar-li si vostès han tingut ofertes editorials per a la confecció, per a la publicació, per a l'edició de literatura; però, sobretot, de glossaris o de diccionaris, i especialment de diccionaris occità-francès, francès-occità, occità-català, català-occità i en llengua espanyola, per tant, castellà-occità, occità-castellà.

Aquestes eren les tres preguntes que, diferenciadament, crec que podia fer respecte dels altres grups.

Moltes gràcies, senyor Montoya, una vegada més.

La presidenta

Moltes gràcies, senyor diputat. Doncs, ara el senyor Montoya pot contestar les preguntes que li han fet els grups, les observacions. Té deu minuts per fer-ho. Quan vulgui.

El Sr. Jèp de Montoya Parra

Fòrça gràcies, presidenta, e fòrça gràcies, diputats, pes preguntes que m'auetz hèt. Vau a sajar d'articular apru-

prètz ua sèrie de contèstes, perque an estat moltes es preguntes que m'auetz hèt.

En prumèr lòc, parlam deth nòm deth projècte de lei. A jo me sembla que cau èster sensat un aute viatge, senhor Pané, perque, evidentament, non mos podem apartar ne un gram, creigui, de lo que academicament ei com ei, ei clar, e non mos podem apartar ne un gram dera concepcion de qu'evidentament er unic territòri occitan laguens d'administracion catalana ei era Val d'Aran. Jo açò ac deisharia damb «era lei dera lengua occitana, aranès en Aran», o «era lei der occitan, aranès en Aran». Creigui que d'aguesta manèra non mo'n gessem ne un gram de lo que vertadèrament creigui qu'a d'èster academicament, com non podem tanpòc hèr eth tòrt de qu'era gent non se hèsque era lengua sua. Creigui qu'era Val d'Aran, a fin de compdes, ei qui està dant pè tà que siguésquem en aquest debat. Me sembla qu'era lengua occitana, aranès en Aran, quedarie era causa bastant solucionada e contentant a toti.

Respècte ara autoritat lingüística. Autoritat lingüística, ací è dit adès tres causes e vai a sajar de tornar-me a explicar a veir se siguésquem capaci. Se parlam der Institut d'Estudis Aranès, ei un organ consultiu deth Conselh Generau d'Aran, qu'ath dessús dera Seccion Lingüística a dues seccions mès, era d'Istòria e era d'Estudis Jurídics. En aquesti moments, evidentament, jo tanben i sò d'acòrd, en aquerò que s'està dident en lèu toti es grops parlamentaris de qu'un ens academic a d'èster independent. E a d'èster independent perque ua causa ei çò qu'auem dit tostemp der Institut d'Estudis aranès, quin ei eth sòn papèr. Eth sòn papèr ei d'estudis e informes respècte as dominis, sigue d'istòria, sigue de jurídica, sigue de lingüística, e dempús, evidentament, meté'c enes mans der organ executiu qu'ei eth qui democraticament a estat elegit tà que hèsque aqueth papèr laguens dera societat. Serie absurd qu'er Institut d'Estudis Aranès siguesse govèrn o que, per exemple, auesse d'agarrar un papèr que non li pertòque. Eth sòn papèr ei tot a fet academic e atau a de hèr es sues argumentacions tà dempús meté'c enes mans des braci executius tà que hèsquen aquerò que les pertòque ada eri. E dempús, evidentament, tanben a d'èster un organ qu'ara societat civiu li pogue dar conselhs en toti aqueri camps que vertadèrament son dera sua competència, dera sua incumbència.

Jo, per açò, è estat un shinhau agoserat, mès me sembla qu'en aquesti moments sò eth president der Institut d'Estudis Aranès e è era obligacion d'anar a cercar aquerò que creigui que mos pertòque en aqueri maxims. Apunti ací ua solucion que jo meti a disposicion de toti es grops parlamentaris tà qu'ac considèren, perquè dilhèu ei enes sues mans d'auer un gèste de transcendència, de transcendència importanta. Se parlam d'anar a cercar era independència jurídica, i a molt pòques formes juridiques laguens de çò qu'ei era jurisprudència en Catalunya tà poder-la'c dar. Parlam d'associacions, parlam de fondacions, parlam d'aquerò o senon, evidentament, deth mès naut estatus qu'ei era figura dera acadèmia.

A jo me sembla que toti èm d'acòrd, acitau. Aquest ei eth Parlament, eth Parlament de Catalonha, mès ei Par-

lament d'Aran tanben; ei eth Parlament d'aguest conjunt que formen Catalonha e Aran. Se nosati siguéssim capaci, laguens deth tèxte dera lei, de méter un redactat en qu'eth Parlament de Catalunya li demane ar executiu qu'a era competéncia de nomenar es academics de Catalunya, que nomentèsse tamb er estatus d'acadèmia –comenci evidentament pera seccion de lingüística, mès qu'a d'autres seccions– ar Institut d'Estudis Aranesi, respècte der aranés parli, respècte dera Val d'Aran, hèm eth paralelisme que semble qu'a fin de compdes mos pertòque.

Catalonha ei un país, a un Govèrn dera Generalitat e a un Institut d'Estudis Catalans qu'ei eth sòn organ academic tar assessorament sus era lengua e sus d'auti ahèrs qu'a fin de compdes a competéncia. Era Val d'Aran poderie auer, evidentament, era Val d'Aran coma tau, eth Conselh Generau e dempús independentament un Institut d'Estudis Aranesi que serie eth competent ena varietat aranesa. Se li podéssim dar aqueth estatus creigui que serie fòrça important.

Respècte a çò qu'a d'èster era acadèmia dera lengua occitana, aquerò ei ua auta istòria e ací, evidentament, non mos podem entrométer, creigui, en d'auti lòcs en d'auti païsi perque parlam dera grana Occitània, parlam dera Occitània der Estat francès, qu'a fin de compdes ei mieja França, parlam des valades laguens der Estat italian, e aqui, en aguesti moments, s'està caminant a travès dera Aporloc tà que se constituísque aqueth organisme de regulacion dera lengua qu'a d'auer eth consens des estaments administratiu e politic que i a en cada parçan; evidentament, era Val d'Aran damb eth Conselh Generau d'Aran, mès dempús son toti es auti grani conselhs regionaus d'Aquitània, Mieidia-Pirenèus, Lengadòc-Roselhon, Ròse-Alps, Charante-Poitou, toti es conselhs departamentaus e es universitats, autant laguens der Estat francès com era Universitat de Lhèida, de Barcelona, era Autònoma, qui siguen, es qu'agen coneishements tà poder aportar a tot aguest ahèr dera lengua tot a fet.

Dempús, eth GLO ei er organ assessor dera Secretaria de Política Lingüística que lo creïc, perque, coma è dit adès, arrinque d'ues persones que son nomenades pes diferenti conselhs regionaus e que hèn un trabalh important en tot deishar aguesti dus productes que son en hilat coma son es dus traductors, autant d'occitan generau coma der aranés cap a eth catalan e castelhan, e aqui a de seguir depenent dera Secretaria de Política Lingüística, qu'ei un organ assessor dera Generalitat. Serie ua aberracion, creigui, que des de Catalonha calgue constituïr era autoritat dera Lengua, era acadèmia. Era acadèmia non la pòt crear Catalonha, de cap de manèra, era acadèmia dera lengua occitana l'a de crear Occitània e, evidentament, an d'èster eth territòri occitan laguens der Estat francès e eth territòri occitan laguens de Catalonha, era Val d'Aran, e era Occitània que i a enes valades occitanes d'Itàlia.

Se me demane quina ei era lengua qu'a d'utilizar era Generalitat. A jo me semble qu'açò ei de sentit comun. Tot aquerò qu'evidentament age d'èster ua relacion administrativa e de Catalonha envèrs era Val d'Aran sonque pòt èster ena varietat aranesa. Lo que non podem

deishar de cap de manèra ei qu'era gent non se reconeishe en lo que s'escriu, en lo que se ditz. Serie absurd de méter quauquarren qu'a fin de compdes era gent non s'ac va a hèr sòn. Ara, voi creir qu'ei atau e autan era madeisha Generalitat coma eth Conselh, se les arribe ua carta hèta des deth Conselh Regionau de Mieidia-Pirenèus, deth Lengadòc-Roselhon o deth Poitou, les van a contestar en ua varietat que serà lo mès estàndard possible, tà qué i age un enteniment. Es lengües, a fin de compdes, son uns utisi tà entener-se, senon serie absurd d'escriuer en ua lengua ena que non te van a entèner o non se van a reconeisher.

Tanben vos vau a díder quauquarren, jo è viscut experiéncias autant laguens deth Grop de Lingüística Occitana coma dera Aporloc, per exemple, parlant aranés, era varietat aranesa, e me hèsqui totument inteligible autant damb es provençaus coma damb es occitans des valades occitanes coma damb es lengadocians o evidentament damb es gascons, sense cap de problèma. Aquerò ei tot a fet moltí viatges causa de voluntats. E dempús, ua auta causa que vos diderè ei que totes es varietats, sustot de lexic, inclús de sintaxis tanben, qu'apòrten es diferents varietats ara lengua, tot aquerò non dèishe d'èster ua riquesa tath conjunt dera lengua, qu'ei tota, perque evidentament ací arrés va a méter en tela de judici, ne un gram supòsi, era unitat dera lengua que ven des de Monaco a Pirenèus e des de..., enquiara Mediterranèa deishant eth Roselhon; acò ei clarissim.

Non sai se seguim...

La presidenta

Li ha quedat alguna pregunta per contestar? (*Pausa.*) Acabi..., però dos minuts, d'acord?

El Sr. Jèp de Montoya Parra

Aquerò que se me demanaue des varietats, creigui qu'es mainatges que gessen des nòstes escòles, dera Val d'Aran, gessen damb un coneishement dera lengua, der aranés pròpiament dit, atau coma deth catalan e deth castelhan. E jo è vengut a díder, en aqueth petit incís qu'è hijut aqui, que dilhèu non estarie mau de qu'es mainatges auessen, en gèsser dera escòla de primària, un coneishement de lo qu'ei era dialectologia des diferenti parçans a on se parle era lengua, e aumens quate còps de pincèu sus aquerò qu'ei literatura occitana en cada ua des varietats en qué s'a escrit.

Respècte ara pregunta deth senhor Pané, se se mos an hèt ofèrtes entà editar o confeccionar dictionaris autant en occitan o aranés cap ath catalan o cap ath castelhan, ar Institut d'Estudis Aranesi en aguesti moments non se mos a hèt cap ofèrta. Jo, era mia experiéncia personau en aguest ahèr, tot a fet, la è hèt a travès deth GLO, damb es traductors en linea autant der occitan generau coma der aranés.

Fòrça gràcies, senhora presidenta; fòrça gràcies, senhors deputats, per dar-me aguesta oportunitat.

La presidenta

Moltes gràcies, senyor Montoya, per les seves explicacions.

Suspenem la comissió deu minuts. D'acord? (*Veus de fons.*) Deu minuts, eh?

La sessió se suspèn a les onze del matí i deu minuts i es reprèn a dos quarts de dotze del migdia.

La presidenta

Senyores i senyors diputats, si els sembla, continuem la sessió.

Compareixença

de Frederic Vergés, membre de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranès, amb relació al Projecte de Llei de l'aranès (tram. 353-00875/08)

Estem molt contents de tenir amb nosaltres el senyor Frederic Vergés. És membre de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranès i ve a parlar-nos d'aquest projecte de llei; amb molt de gust li donem la paraula.

El Sr. Frederic Vergés Bartau (president de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranès)

Moltes gràcies. Senyores i senyors diputats, em dirigeixo en català perquè la meua finalitat és que em comprenguin tots, perquè el que es tracta aquí és una cosa que no vull que quedi a mitges tintes, algú no em comprengui bé, per això ho faig en català, però el meu cor és occità, eh?

Senyores i senyors diputats, abans de tot vull manifestar la meua satisfacció i agraïment per haver estat convocat davant d'aquesta Comissió de Política Cultural del Parlament de Catalunya, per tal d'aportar a la discussió que es duu endavant amb relació al Projecte de Llei de l'aranès la meua humil consideració respecte a això. I, malgrat que la meua compareixença és en virtut del meu càrrec de president de la Secció de Lingüística de l'Institut d'Estudis Occitans, voldria parlar, en primer lloc, com a ciutadà aranès i mestre de l'escola aranesa.

He seguit i he llegit les intervencions de les compareixences que m'han precedit dies enrere i, sincerament, la majoria d'aquestes m'han deixat astorat –així mateix, astorat– esbalaït, desconcertat.

Abans de continuar, faré un petit incís per tal d'evitar malentesos i sense cap afany de vanaglòria. He de dir –i alguns dels presents em coneixen– que fa més de quaranta anys que tot sol –ningú més a l'Aran ho feia– vaig defensar l'occitanitat de l'aranès, la qual cosa em va obligar a haver de resistir tot tipus de crítiques, essent el primer a defensar ara, també, la utilització de la grafia clàssica occitana o llibertina, preconitzada per l'Institut d'Estudis Occitans. Vaig ser el primer que vaig ensenyar a l'escola l'aranès amb grafia clàssica, el curs 1974-1975, al Col·legi Joan March, aleshores regentat pels germans de la Salle, molt abans de la seva aprovació oficial, l'any 1983. Més tard, mitjançant l'associació de veïns es Tersús i algunes entitats i persones catalanes, vam promoure que l'Estatut de Sau contemplés el

fet cultural i lingüístic de l'Aran i la reinstauració de les seves institucions històriques.

Vaig ser membre, juntament amb el professor Xavier Lamuela, a qui l'Aran estarà sempre en deute, i amb tres persones de l'Occitània de l'Estat francès –Pèire Bèc, president aleshores de l'IEO, Jacme Taupiac, professor del col·legi catòlic de Tolosa, i Miquèu Grosclaude, professor al liceu d'Ortès–, i amb d'altres persones, de la Comissió entà l'Estudi della Normativa Lingüística Aranesa, per tal d'elaborar el que van ser les normes ortogràfiques der aranès. A partir de l'aprovació de la norma ortogràfica, el 1983, vaig ser el responsable de dur endavant el reciclatge dels mestres aranesos en la qüestió ortogràfica i el coneixement de la literatura occitana durant bastant cursos.

He col·laborat en la preparació, realització i adaptació del material escolar en aranès, sempre tenint l'occitanitat present. Els treballs del Conselh de la Lenga Occitana els hem tingut presents en l'elaboració d'aquests materials –neologismes, toponímia, etcètera–, la qual cosa demostra que l'escola aranesa no està fent raco-nets, ni està girada d'esquena a la realitat cultura occitana, i aquí també he de retre homenatge als mestres de l'escola aranesa, que, dia rere dia, fan la seva tasca educativa creient en allò que fan.

Actualment represento els mestres de la Val d'Aran dins l'Aporloc, l'Associacion de Prefiguracion de l'Organisme de Regulacion de la Lenga d'Òc, organisme que té com a fi, entre d'altres, treballar dins el respecte de la unitat i de la diversitat de la llengua occitana. He fet aquesta mena de repàs d'història per tal que ningú em titlli de quelcom que no és cert pel que ara manifestaré.

Gairebé tot el programa que s'exposa aquí sembla que rau sobretot en el títol d'aquest projecte de llei i que és la paraula «aranès». Arribats aquí, un es pregunta: si no existís l'Aran, existiria aquest Projecte de Llei de l'aranès o de l'occità? Ho pregunto. Doncs, no; és a dir, si no hi ha causa, no hi ha efecte.

La següent consideració que faig és aquesta: el Parlament català legisla per al territori i ciutadans administrativament catalans, no? I si legisla sobre els seus ciutadans, aquests tenen el dret a ésser tinguts en compte i escoltats. Per tant, em remeto a la intervenció del senyor Lamuela, on diu: «El reconeixement de la llengua occitana a Catalunya troba el seu fonament en el fet que aquesta és parlada històricament i en el moment actual en una part del seu territori en la seva varietat aranesa.» I, bé, el text estatutari reconeix de manera inequívoca la llengua occitana i la seva unitat com a sistema lingüístic en el qual s'integra l'aranès. De tot això s'esdevé que aquest projecte de llei té com a raó de ser el respecte de la nostra realitat –aranesa, clar– i, com a objectiu, aconseguir l'ús general i sense restriccions de l'occità a l'Aran i el compliment dels nostres drets lingüístics. Per tant, som nosaltres els aranesos qui tenim la darrera paraula sobre les qüestions que es plantegin.

Així mateix, seguint la intervenció del senyor Lamuela i fent referència al punt aquest darrer de què he parlat, també vull fer esment a l'article 6, paràgraf 5, de l'Estatut d'autonomia de 2006. Diu: «Era lengua occitana,

denominada “aranès” en Aran, ei era lengua pròpia d'aguest territori e ei oficiau en Catalonha» –això ho dic en aranès perquè tenia el llibre de l'Estatut en aranès i ho he copiat literalment–, fórmula que afirma, de manera indubtable, que llengua occitana o occità i aranès són denominacions que s'apliquen indistintament al conjunt de la llengua occitana, a la nostra varietat aranesa i a qualsevol altra varietat de l'occità, perquè en aquest sentit hem de tenir ben present que l'Estatut parla de llengua pròpia d'Aran, i aquesta es coneix com aranès. Per què l'article 2.1 d'aquest projecte de llei no manté la formulació de l'Estatut? Perquè amb aquesta fórmula ens trobem amb la següent ambigüitat: quina és la llengua pròpia l'aranès o la llengua occitana? Per tant, proposo aquí que es mantingui la formulació estatutària.

Jo i molts compatriotes meus, tal com ho fa també el senyor Lamuela, ens preguntem que si l'article 143, apartat 2, de l'Estatut diu: «Correspon ara Generalitat e tanben ath Conselh Generau d'Aran era competència sus era normalizacion lingüística der occitan, nomenat “aranès” en Aran», com és que la Generalitat de Catalunya recentment, i més concretament des de la Secretaria de Política Lingüística, ha pres una sèrie d'iniciatives, com la constitució de l'anomenat Grup de Lingüística Occitana o la creació de l'Oficina Occitana a Catalunya, sense consultar al Conselh Generau d'Aran, la màxima institució aranesa que té competències sobre la llengua pròpia d'Aran, per tant, sobre la llengua occitana, ni al mateix l'Institut d'Estudis Aranesi, sense tenir tampoc cap mena de respecte a l'hora de redactar, per exemple, la web de la Generalitat en formes llenguadocianes –i de mala qualitat, per cert–, i esborrant la forma occitana d'Aran, que fins aleshores havia estat present a la dita web, la qual cosa va provocar, i provoca, un desconcert molt perillós entre els ciutadans que visiten la dita web.

Es parla de l'estandarització de la llengua. Això no és res nou per a nosaltres. Tenim l'ortografia codificada, malgrat que resta un petit cop de llima ortogràfic, i com bé ha dit algú, això s'ha de fer i ha de donar el primer pas el mateix l'Institut d'Estudis Aranesi; completament d'acord en això. Personalment, sempre he estat del parer –i sobre això faig esment dels meus compatriotes, mestres i no mestres– que l'estandarització o normativització comença per la pròpia forma local, en el nostre cas l'aranesa, despullant-la d'aquelles formes que en un moment varen ser un préstec lingüístic o bé varen substituir els mots autòctons –parlo, per exemple, del vocabulari escolar, francismes arrelats a partir de primeries del segle xx, castellanismes o catalanismes, o bé de tipus religiós. Doncs, bé, gràcies a l'escola aranesa, els mitjans de comunicació en aranès, Catalunya Ràdio i TV3, i els patriotes lingüístics, hem aconseguit –i continuarem, clar– que aquell guiatge que fou, ara torni a ser, però alhora anem convergint vers formes comunes gascones properes a la nostra –Bigorra, Bearn, Armanjac– i, per tant, de convergir vers el gascó –perquè l'aranès és gascó–, i d'aquí caminar vers una convergència en allò que és comú a tots els dialectes occitans.

La normativització de la llengua ha representat a l'Aran tot un procés de convenciment a la població que no ha estat pas exempt de dificultats de tota mena. La seva im-

plantació com a llengua vehicular i base d'aprenentatge a l'escola ha hagut de remuntar un munt de dificultats només superades pel convenciment dels i les mestres, que, moltes vegades sense cap suport, han dedicat el seu temps i el seu treball a elaborar els textos i els materials dels quals l'escola estava mancada, utilitzant la variant pròpia de la llengua, l'aranès. Ni l'escola, ni la població entendria una opció que no fos aquesta.

Els queda, doncs, a vostès i a la resta dels nostres representants parlamentaris la responsabilitat –l'enorme responsabilitat– de fer realitat una fita històrica per a l'Aran i per a la nostra llengua pròpia, una fita que espero i desitjo que puguin explicar a tots i totes els aranesos i araneses.

Moltes gràcies.

La presidenta

Moltes gràcies, senyor Vergés, per les seves explicacions. I ara passem als grups parlamentaris. En primer lloc, té la paraula la senyora Carme Vidal, diputada de Convergència i Unió.

La Sra. Vidal i Huguet

Moltes gràcies, senyora presidenta. Moltes gràcies, també, senyor Frederic Vergés, per acceptar la compareixença d'aquesta comissió. És veritat, també, com li dèiem al senyor Montoya, que si algú havia de venir, doncs, vostè, en tant que president de la Secció Lingüística de l'Institut d'Estudis Aranesos..., tal com va venir també, aquí, el doctor Joan Martí Castells, vostè també havia de venir. És veritat –i vostè ho ha dit– que fa quaranta anys que defensa l'occitanitat de l'aranès, i he trobat molt entenyable quan vostè ha dit que parlava com a ciutadà i que parlava com a mestre. Jo en puc donar fe, perquè a finals dels anys vuitanta jo estava al costat de Miquel Pueyo a l'Institut d'Estudis Ilerdencs i vostè formava part de la secció de lletres, i vostè defensava l'aranès des del convenciment de l'occitanitat.

Vostè ha fet referència a aquesta documentació que molt amablement ens ha lliurat el doctor Lamuela. Jo..., és que sap què passa?, que, d'ençà d'aquells anys vuitanta a l'Institut d'Estudis Ilerdencs, el feia a vostè més al costat dels postulats i de l'argumentació lingüística –sense noms ara, sense noms de llengües, sinó com allò que és una llengua, que és una arquitectura, i com arquitectura que és una llengua, també té tota la vitalitat– del doctor Martí Castells que no dels postulats amb què ens va venir l'altre dia, aquí, el doctor Lamuela.

Què passa aquí? Passa, que aquí hi ha un problema. Els conflictes..., aquí no podem ja no sostreure'ns de la sociolingüística i tampoc de la sociologia, i el diputat López hi ha anat fent referència en les seves intervencions. L'occità de l'Aran viu l'hegemonia política de diferents llengües –del català també, del castellà també, del francès també–, un conflicte lingüístic. I d'això, Miquel Pueyo, que és un gran sociolingüista, en té molts, de llibres publicats. Un conflicte lingüístic sempre és conseqüència d'un conflicte polític. I aquí parlem d'un conflicte lingüístic, per tant també d'un conflicte polític. És a dir, aquí fem anar els tabús lingüístics, tan aviat..., en

totes les normes jurídiques, també en l'Estatut de Catalunya; és a dir, tan aviat es parla de llengua pròpia... I nosaltres, el nostre grup parlamentari i jo, que en vaig ser la portaveu, quan vam fer el debat a la totalitat ho vaig dir. És a dir, jo ja entenc, ja entenem que quan els aranesos parlen de llengua pròpia, parlen amb el sentiment de llengua pròpia, entenent que parlem d'una variant dialectal des del punt de vista de la ciència lingüística, des del punt de vista de la filologia.

És a dir, no podem, cometríem un error..., i en el diari de sessions queda documentada la intervenció del doctor Martí Castells, que no venia per al català, venia com a autoritat que li atorga la Secció Filològica. No podem elevar una variant dialectal a la categoria de llengua. Perquè, és clar, quan vostès... Parlem des del punt de vista pedagògic, a l'escola. És a dir, vostès seuen, les diferents variants de l'occità..., perquè, quan els nens aprenen la llengua, parlen amb un altre nen d'una altra escola, d'una altra variant dialectal, en què parlen? Aquesta pregunta també l'he fet al senyor Montoya i no me l'ha respost; ja ho entenc que el temps és el que és. És a dir, quina és la llengua d'interrelació entre les diferents variants dialectals? Aquí –i queda documentat en el diari de sessions–, algú va dir: «És el francès.» Sí, sí, jo ja entenc la seva sorpresa, però aquí una compareixença va dir: «És el francès.»

Per tant, hem de ser capaços de no traïr l'Aran, perquè no és aquesta la qüestió; és a dir, l'Aran s'ha de sentir còmode en aquesta llei. I és veritat que aquest Parlament fa aquesta llei perquè hi ha un territori que hi té una llengua; però de què parlem, quan parlem d'aranès? Parlem de llengua pròpia, no amb sentiment, amb la ciència, perquè la lingüística és una ciència –amb la ciència–, sense el sentiment humà, sense –i és veritat que la llengua ho és, un sentiment. Parlem, quan parlem d'aranès, d'una llengua? O parlem d'una variant dialectal d'una llengua?, amb totes les conseqüències que comporta una llengua que no té un estàndard oficial, que no té un estàndard reconegut. Però, oi que no seran els valencians els qui resoldran, els qui tindran la darrera paraula sobre el català? Han de ser els aranesos qui han de tenir l'última paraula sobre tota l'arquitectura lingüística de l'occità?

Jo el que voldria que vostè ens digués és –que també li ho hem preguntat al senyor Montoya, i ja acabo, senyora presidenta– com ho hem de fer perquè això surti bé, perquè tothom vol que aquesta llei surti bé, que sigui una gran llei, sobretot perquè els primers que se l'han de sentir seva són vostès; el primer que se l'ha de sentir seva és una persona que, com vostè, fa quaranta anys que treballa amb talent, amb disponibilitat i amb entrega perquè aquesta realitat d'avui sigui possible també. Com ens ho hem de fer perquè, és a dir, la llengua, l'occità i l'occità de l'Aran amb aquesta variant dialectal, sigui una llengua d'intercomunicació i d'interconnexió oral i escrita entre totes les variants dialectals. Qui ha de fer això? Perquè l'Institut d'Estudis Aranesos sol no pot fer-ho, perquè llavors sí que trairíem la mateixa ciència lingüística.

És a dir, la meua reflexió va en si realment –i també arrossega aquesta reflexió de la intervenció que l'ha

precedit– s'ha d'atorgar tota la categoria a l'Institut d'Estudis Occitans i que, per tant, vostès siguin una delegació de l'Institut d'Estudis Occitans a l'Aran.

Moltes gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies a vostè. Té la paraula l'il·lustre diputat Francesc Xavier Boya, del Partit dels Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi.

El Sr. Boya i Alós

Gràcies, senhora presidenta. Agrair tanben ath senyor Federic Vergés era sua intervencion d'aué e era sua compareishença en aguesta comission, mès, especiauement, com eth tanben a relatat, era sua trajectòria de defensa dera escòla aranesa, dera lengua, deth treball qu'a hèt durant toti aguesti ans e, per tant, reconeisher-li en aquerò, tanben, era autoritat dera sua opinion en aguesta matèria.

Digui açò perque voi gèsser damb tota cordialitat ath pas des consideracions que hège era senhora Carme Vidal en aguesta darrèra part dera sua intervencion. Digui damb tota cordialitat, senhora Vidal.

Clar, en aquest moment, parlar des d'ua cèrta distància, coma hec eth doctor Castells ena sua compareishença, de quina a d'èster, des d'un punt de vista estrictament scientific, era evolucion dera lengua e coma cau caminar de cap a ua unitat lingüística qu'ei desirabla e que toti compartim, eth madeish doctor Castells ac reconeisher, diguec qu'ère relativament facil. Ua auta causa ei quan mos situam en contèxte d'un territori coma Aran, damb era pression de diferentes lengües dessus dera lengua pròpia, damb ues afeccions nacionaus e, se me permet, cada còp mès discutides o mès febles, perque era procedècia des persones qu'abiten en Aran cada còp ei mès diüersa e dispèrsa, per tant meter-se dauant d'aguesta tesitura ei mès complicat. Eth senyor Federic Vergés ac a relatat, eth sap com der an 1974 enquia ara com an evolucionat es causes e quin ère eth sentiment d'occitanitat qu'existie ena Val d'Aran en an 1974. Nul, ère nul. I ère eth senyor Federic Vergés e pògui mès, dilhèu compdadi damb es dits des dues mans es qu'en aqueth moment defensauen era occitanitat d'Aran.

Per tant, aquest procès a estat molt dificil e molt complicat. Arténher ua cèrta unitat de critères respècte dera occitanitat deth territori, arténher eth consens tà qu'era grafia dera nòsta lengua sigue aué ua grafia omologada en contèxte occitan, e arténher tota ua sèrie de hites que s'an anat arthenhent damb eth pas deth temps, pensi qu'an estat eth merit de moltes persones qu'an anat per endauant nòste treballant en aguesta conviccion respècte de cap a on calie caminar. Lo que jo è entenuit, senyor Vergés e que voleria que ratifiquèsse, ei que vostè mos alèrte des conseqüències que pòt auer ua equivocada orientacion d'aguesta lei en ua poblacion qu'en aquest moment està, diguem-ne, peth pes des ans, se se me permet era expression, treballant en un contèxte lingüistic qu'ei enormement delicat. Per tant, parlam inclús des deth pròpi collectiu de màstres enquiath conjunt dera poblacion a on, torni a díder, era lengua

a ua feblesa molt importanta e a on es conviccions, se quauquarrés vò atiar eth huec, pòden èster rapidament metudes en qüestion.

Jo en sò conscient, perque parli damb era gent en Aran e sabí exactament çò que me diden se daurim aguest debat lingüistic. Pensi que cau hèr un esfòrc d'aclarir era confusion e, per tant, jo ac voi intentar e li voi agrair ath senhor Federic Vergés qu'age situat en prumèr tèrme çò qu'enteni qu'a d'èster er objectiu principau d'aguesta lei, qu'ei, per un costat, recuperar era vitalitat dera lengua en Aran. Aqueth a d'èster eth prumèr objectiu dera lei e açò ac auem de hèr garantint es drets, en prumèr tèrme, des aranesi parlants. Ua auta causa serà equivococar-mos. Per tant, non perdésqem de vista eth prumèr objectiu qu'a d'èster aguest.

Era segona qüestion que pensi qu'a encertat en sòn diagnostic a estat qu'aguest debat s'a de situar damb era perspectiva istorica ara que jo me referia, saber exactament d'a on venguem. Eth senhor Xavier Lamuela ac expliquèc perfectament. Es circontàncies istoriques d'Aran damb respècte Occitània non son es madeishes qu'es dera Bigòrra o es deth Bearn. Aran a estat en un aute contèxte politic, en un aute contèxte administratiu e ua frontèra que demorèc barrada durant quaranta ans maugrat qu'era relacion ei cèrt qu'existie damb era rèsta d'Occitània. Es pròves ei qu'era lengua s'a tengut viua per ua proximitat culturau, mès aguest factor ei tanben determinant.

Per un aute costat, voleria hèr tanben un incís en quauques ues des reflexions qu'a hèt era senhora Carmen Vidal e que s'an referit ara part politica dera qüestion lingüistica qu'ei molt importanta –e acabi, senhora presidenta. Ei vertat qu'era lengua a ua importància politica enorme. Era Val d'Aran, se ei e se a d'èster e en serà perquè ei capaça de mantier e de retier viua era sua lengua e, per tant, ua part importantíssima dera sua identitat. Jo lo que les demani, perque aguesta ei ua qüestion qu'està gessent de manèra continuada –e les demani tanben era sua opinion e, per tant, creigui de bèra manèra aclarir es equivòcs–, ei que non se pòt parlar d'occitan tara Generalitat, d'aranés tà Aran, d'establir frontères des critèris lingüistics, perque cometem un error que hè un flac favor ath contèxte occitan.

Er aranes s'a de normalizar, s'a d'apropar as variantes occitanes mès propères, auem de hèr un esfòrc de sintesis dera lengua en marc d'un consens politic occitan. Pensi qu'era intervencion deth senhor Grosclaude tanben mos poderà ajudar en aguest sentit, mès non parlésqem de dus occitans diferents, ne de dus autoritats lingüistics diferents. Auem de parlar d'ua soleta autoritat lingüistica e d'un procès a on auràn de convergir es interèssi deth Conselh Generau d'Aran, dera Generalitat de Catalonha e parlar..., non, non ac digui per vostè senhora Vidal, ac digui perque ei ua qüestion que s'a suscitac en diferents preguntes e qu'en contèxte generau pòt acabar, se me permeten era expression, despistant; ei a d'èder, quan didem era Generalitat, hèm referència ar occitan, eth Conselh Generau, hèm referència ar aranes, senon auem de parlar en un unic tèrme, e aqueth unic tèrme a de quedar clar, que aranes e occitan son era madeisha causa, son era madeisha lengua,

dita de manères diferents, a on es administracions –es que son competentes ena matèria, enteni qu'era Generalitat tanben n'ei– an de trobar aguest punt de consens tà actuar d'ua forma unitària.

Gràcies e desexcuse er excès en temps, senhora presidenta.

La presidenta

Gràcies a vostè. Té la paraula la il·lustre diputada Maria Àngels Cabasés, d'Esquerra Republicana de Catalunya.

La Sra. Cabasés Piqué

Moltes gràcies, presidenta. Senyor Vergés, moltes gràcies per haver vingut aquí. Benvingut i, doncs, agraiim moltíssim les seves paraules.

És evident que si parlem de l'evolució molt positiva de l'aranès a l'Aran dels darrers quaranta anys, vostè és un professional el qual no podem obviar, i, per tant, n'hem de parlar, perquè vostè ha estat un agent actiu molt important. Per tant, podríem dir que vostè és l'avantguarda de l'ensenyament de l'aranès a l'Aran i, per tant, li ho reconeixem i li ho agraiim.

Un compareixent, l'altre dia que vam tenir les compareixences, destacava que els nens aranesos –i parlo ja en l'àmbit que vostè domina i coneix–, doncs, parlen i escriuen l'aranès, però que si s'han de comunicar amb altres parlants d'altres zones d'Occitània tenen dificultats. Llavors, la meua pregunta directa –i la hi faig així– és si vostè creu que, a més a més, els nens aranesos haurien d'aprendre, poder-se comunicar en llenguadocià, per exemple, en provençal, en llemosí, etcètera, és a dir, poder tenir aquesta comunicació amb altres variants de l'àmbit d'Occitània.

I en aquest sentit, jo també em vull referir als llibres que fins i tot, doncs, emanen de l'autoritat de la Vall d'Aran, en què justament veiem el títol *Llengua occitana* i l'interior és l'aprenentatge de l'aranès, de la variant aranesa. Jo també li faig la pregunta: podria ser aquest el model que podríem emprar? Si, de fet ja s'està normalitzant que parlem de la llengua occitana, però que la llengua que s'està aprenent oficialment és l'aranès, si aquest seria el model a estendre, no?

Vostè és membre de l'Institut d'Estudis Aranesos i, per tant..., abans ja s'han suscitac una sèrie de debats, vostè hi ha estat present i, per tant, ja ho ha vist. I la meua pregunta directa és, també, si vostè creu que aquest organisme s'ha d'independitzar del sector de l'àmbit polític i, com ha dit el diputat que ens ha precedit, de quina forma encaixaria vostè l'aranès amb l'occità. Ja ens ho ha dit vostè, però ja ho coneixem, vostè, el seu tarannà, doncs, és defensar l'afiliació occitana de l'aranès, i en aquest sentit hi ha la pregunta típica de tots els diputats: vostè mantindria el títol de la llei?, el canviaria?

Jo el que li vull afegir és que en aquest Parlament ja hi ha estat aquest debat, i no només en aquesta llei, tot i que aquesta llei entenem que aporta un plus de sensibilitat, de territorialitat, etcètera. I m'estic referint justament a la LEC, m'estic referint al codi de consum, m'estic referint també a l'Estatut d'autonomia i m'estic

referint a una resolució que es va aprovar aquí, pel Ple del Parlament, en el debat, en el darrer debat de política general. No és un debat que no l'hàgim tingut; l'hem tingut, però entenem aquest plus. Per tant, jo em torno a remetre a la pregunta típica de tots els diputats.

Vostè va ser un actor molt important a l'hora de confeigir les normes ortogràfiques de l'aranès –el 82, si no m'equivoco–, i jo el que li vull dir és que crec que vostès van ser molt valents, perquè van promoure la part més occitanista i, per tant, vostès van fer prevaler, diguéssim, d'alguna forma, una decisió més erudita que no pas més reduccionista, per tant..., fins i tot van anar en contra del que localment se'ls deia. Per tant, jo li pregunto directament: creu que, de vegades, cal actuar per un benefici futur tot i que el present sigui confós? Creu que la denominació de l'occità no és assumida a l'Aran? Fins aquí.

Moltes gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Moltes gràcies, diputada. Té la paraula el senyor Rafael López, del Partit Popular de Catalunya.

El Sr. López i Rueda

Gràcies, senyora presidenta. Bé. Donar les gràcies al senyor Vergés per les seves explicacions, també, que ens hagi passat les seves consideracions, que també ens aniran molt bé de cara a la redacció de les esmenes.

Jo li he de confessar que, arribat a aquest punt del debat, considero que aquesta llei és una llei molt estimulante; estimulante per dos motius, i li ho explico per què estimulante. Primer, perquè jo crec que estem fent història, és a dir, no només a Catalunya, no només a la Vall d'Aran, sinó també a tot l'Occitània –i és cert, estem fent història. És a dir, independentment de les diferents posicions que hi han sobre aquesta llei, estem fent història, i jo crec que és un tema compartit per tothom dels que estem en aquesta sala. I després, si em permet una confessió, estimulante perquè, normalment, a les lleis hi ha un bloc d'oposició i un bloc de govern, i aquesta vegada la cosa és molt confusa –molt confusa–, massa confusa, amb la qual cosa, això ens permetrà fer molt de joc... (*Rialles.*) És cert, ens permetrà fer molt de joc, la qual cosa cosa és molt estimulante per a aquest diputat, que ens hem passat tota la legislatura així, i ara que arriba el final, doncs, ens estimulem i veiem que pot haver-hi estranys companys i companyes.

Començo per l'àmbit de la sociologia. Jo ho torno a repetir, no només hem de parlar de lingüística, no només hem de parlar de societat i no només hem de parlar de política; hem de fer un conjunt. I quan estem legislant sobre les llengües, hem de fer aquest conjunt. Jo sóc dels que pensen, i ho torno a dir, que els polítics no ens hem de ficar a fer de filòlegs. I jo ho crec, i ho crec realment. És a dir, no ens pertany a nosaltres definir quin és l'estàndard d'una llengua; jo m'hi nego. Perquè si això ho hem de fer nosaltres, doncs, escolti, potser ho està fent qui menys coneixement té precisament de la llengua. Això no vol dir que no hàgim d'impulsar polítiques des de la Generalitat de Catalunya, i que la llei

també hagi d'impulsar polítiques perquè hi hagi una unitat de la llengua, per impulsar les relacions amb la resta del territori de parla occitana; jo crec que és important, això és important. Ara, posar-nos a definir des d'aquí quina és la llengua estàndard, jo crec que no és el que ens toca. Com tampoc crec –i ho dic molt sincerament–, arribats a aquest punt de les intervencions, que hàgim de dir en aquest Parlament segons quines coses.

Jo li pregunto: vostè creu que, des del Parlament de Catalunya o des de la Generalitat de Catalunya, hem de dir el que s'ha d'estudiar en l'àmbit de la llengua a les escoles araneses? O ho hauria de dir el mateix Conselh Generau de la Vall d'Aran? És a dir, ho hauria de regular el mateix Conselh de la Vall d'Aran. Perquè aquesta llei la fem perquè hi han aranesos i araneses a casa nostra, perquè hi ha un territori, que és la Vall d'Aran, que té una llengua pròpia. I per això fem aquesta llei; independentment que després anem evolucionant cap a unes relacions amb l'espai de parla occitana. I dona la coincidència, la casualitat, que aquest territori que es diu Vall d'Aran té un ampli –dintre de Catalunya– autogovern. Llavors, la pregunta i la reflexió és si des del Parlament de Catalunya ens hem de ficar a dir com s'ha de fer la normalització lingüística a la Vall d'Aran. És un dubte que a mi m'està –i últimament i darrerament, amb les diferents intervencions– venint molt al cap, si no convindria més donar la confiança a les mateixes institucions de la Vall d'Aran perquè facin la seva política lingüística, que es defineixin. Perquè, al final, jo no crec que s'hagin de sentir còmodes els aranesos amb aquesta llei, és que és la seva llei. Vull dir, sentir-se còmodes amb què?, amb el que estem fent aquí? Jo crec que no.

I no només s'han de sentir còmodes els aranesos parlants, el que hem d'aconseguir és precisament avançar en la utilització social, en l'ús social de l'aranès en la mateixa Vall d'Aran. I em refereixo, per exemple, als censos lingüístics que hi han hagut i que, per tant, ens donen un camí també molt important d'avançar. Per tant, s'han de sentir còmodes tots els aranesos i totes les araneses amb la llei que hi ha aquí, i també les institucions –i em fixo i miro directament el síndic; també amb les institucions araneses–; és a dir, és un doble joc: que se sentin còmodes les institucions i que se sentin còmodes els mateixos aranesos i araneses. Res més.

Gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies, senyor López. Té la paraula l'il·lustre diputat Francesc Pané, d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa.

El Sr. Pané Sans

Gràcies, senyora presidenta. Mai en boca de ningú no sona tan bé Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa, li dono les gràcies.

La presidenta, al començament de la sessió, ha dit: «Estem molt contents, senyor Frederic Vergés, de rebre'l en aquesta cambra.» I jo no vull fer altra cosa que repetir-ho amb la mateixa emoció amb què ella ho ha dit. El meu grup, i jo personalment, estem molt contents de re-

bre'l, senyor Frederic Vergés, en aquesta cambra, i molt contents d'haver-lo escoltat, però molt, i ens sentim reconeguts amb la seva presència, i si li podem retornar el reconeixement amb aquest reconeixement que vostè ens fa sent aquí, doncs, accepti'l, si us plau.

Perquè, en efecte, vostè és mestre, vostè ha estat sol a l'Aran defensant l'occitanitat de l'aranès en moments extraordinàriament difícils per les circumstàncies sociològiques i per les circumstàncies polítiques, perquè vostè ha ensenyat, ha educat en aranès la mainada aranesa –en aranès, en occità, la mainada aranesa– i perquè, a més a més, vostè ha tingut sempre clar que la pervivència de la llengua occitana a la Vall d'Aran depenia dels mestres i de les mestres de les escoles. Com que en sóc tant, de testimoni, doncs, efectivament, confirmo això que vostè ha dit i amb la meua confirmació hi ha tota la meua admiració, la personal, crec que també la lingüística, i crec que també la política. En fi, me l'aprecio tant, senyor Frederic Vergés, que ara que no ens sent ningú i que això no queda enregistrat li confessaré que una bona part, si no la meitat del meu bigot és per causa del de vostè, m'hi vaig emmirallar en el temps en què podia deixar-me'l. (*Rialles*.)

Abans de continuar, volia fer esment, perquè si no ho faig ara potser me n'oblidaré, i si no ho dic jo, és probable que no ho digui ningú, perquè no tothom ho coneix, però ho coneixerà a partir d'ara. L'editorial Pagès acaba d'editar una traducció de *La plaça del Diamant* a la llengua occitana. Dic «acaba d'editar» perquè justament sortirà a la seva venda aquest Sant Jordi, que és demà passat, si no ho recordo malament. La traducció és de Manuela Ané. Hi ha una persona aquí que estima molt la Manuela Ané, per bé que tots l'estimem, però ell en especial (*rialles*), que és el síndic de la Vall d'Aran. Ja és la segona gran obra de la literatura catalana, a menys que jo no em descompti, que, efectivament, ha estat traduïda a la llengua occitana; la primera crec que va ser *Solitud* i ara ve *La plaça del Diamant*. A mi em sembla una gesta importantíssima, no pel que valgui de recursos econòmics, no pel que valgui d'esforços humans –que també, les dues coses–, sinó perquè, efectivament, això prestigia la llengua occitana i prestigia també la llengua catalana en els seus vessants, diguem-ne, artístics i literaris.

Finalment, aquest és un projecte de llei, per mi que molt i molt important, perquè és molt i molt simbòlic, dels catalans i de les catalanes, dels occitans i de les occitanes i, òbviament, per tant, dels aranesos, que són això i que són allò –afortunadament són moltes coses els aranesos. És molt important perquè és simbòlica; però no només perquè és simbòlica, sinó perquè aquesta llei ha de ser un instrument per fer real allò que vostè, senyor Frederic Vergés, va intentar amb, certament, heroïcitat, en els anys finals dels setanta i començament dels vuitanta, és a dir, que la llengua occitana parlada a la Vall d'Aran sigui un vehicle d'expressió comuna i que sigui, efectivament, el vehicle propi de la Vall d'Aran i, en conseqüència, el vehicle màxim lingüístic per a tots els habitants de la Vall d'Aran. Però podem perdre aquest nord de la importància, ja sigui simbòlica, ja sigui instrumental d'aquesta llei, si és que debatem massa temps i ens obstinem a debatre sobre el nom.

I vet ací que ara jo voldria fer alguna mena de proposta. I la puc fer perquè tinc un doble vessant, jo, també; hi ha algunes persones que el tenim en aquesta sala. Primer, tinc la responsabilitat política, per bé que d'un partit que no és extraordinàriament gran –bé, ves què hi farem!, les coses són així, no?–, però, en definitiva, sóc responsable polític. I de l'altra, tinc un vessant filològic, perquè sóc filòleg; vostè m'ho reconeix, senyor Frederic, igual que jo li reconec a vostè que és un extraordinari filòleg i un gran mestre.

Necessàriament hem d'entendre, des del punt de la filologia, que les llengües es denominen no per les seves variants, sinó per allò que la història ha acabat dient que és el nom de la llengua, i, en conseqüència, la llengua que parlen els aranesos i araneses, que els és pròpia, és la llengua occitana. Però, com a polític, també entenc que, efectivament, els aranesos i araneses han de sentir no només l'instrument com a molt seu i molt arrelat en el seu territori, sinó que la nostra decisió, en tant que polítics, també l'han de sentir absolutament seva. Però, com que no hi ha res que no sigui evitable, a excepció feta de la mort –que aquesta sí que no n'és, d'evitable, encara no s'ha demostrat que ens la puguem estalviar–, jo crec que tenim intel·ligència suficient, capacitat suficient, enteniment suficient i voluntat, si la hi posem, perquè arribem a la conclusió que, òbviament, des del punt de vista de la ciència, la llei ha de dir-se «lleï de l'occità», però que des del punt de vista de la sociologia, de la política, de la identificació de la gent que l'ha d'utilitzar, ha de sentir-s'hi còmoda i, per tant, ha de tenir una referència territorial.

Crec que no és incongruent –i amb això acabo, senyora presidenta– que la ciència llueixi en el fet que la gent se senti còmoda. Que serà una lluita perquè la gent se senti còmoda i perquè entengui que la ciència és la ciència? Sens dubte. Però vostè i jo, senyor Frederic Vergés, no hem acabat encara la lluita, en tenim molta per endavant, també a la Vall d'Aran.

Els meus reconeixements, senyor Vergés, i la seguretat que sabrem trobar un lloc comú en què tots ens sentim còmodes i no fem un tort a allò que és, efectivament, la ciència per la qual vostè lluita tant.

Gràcies, senyora presidenta, per la seva generositat.

La presidenta

Moltes gràcies, senyor Pané. Senyor Vergés, ara és el seu torn. Té deu minuts per contestar les preguntes.

El Sr. Frederic Vergés Bartau

Ho féu complicat això, eh?...

La presidenta

Sí...

El Sr. Frederic Vergés Bartau

...perquè jo a l'escola, als nanos els faig parlar d'un en un i contesto d'un en un; aquí, cinc o sis intervencions..., ara no sé com globalitzar-ho, tot això.

La presidenta

Segur que ho farà molt bé.

El Sr. Frederic Vergés Bartau

Anem a veure, recordo una poesia, una faula, no sé si és de Tomàs de Iriarte o de Samaniego, no ho recordo bé, que és *Los dos perros podencos...*, no, no, els dos conills, *Los dos conejos*. La faula aquesta és la següent: anaven dos conills, que els empaitaven los gossos de caça i s'aturen i diuen: «Bé, tu què en penses? –A mi em sembla que són...» –bé, ara no recordo en català com és el nom, però, bé– «em sembla que són llebrers»; l'altre: «Que no, que són podencs o *podencos...*» Pim, pam, i discutint què eren els gossos. I els gossos s'anaven atansant; tant, tant que, quan volgueren arribar a un acord, els gossos ja eren allí i se va acabar la discussió.

Per tant, senyors i senyores diputades, crec que aquí ja no s'hauria de discutir gaire més de tot això, perquè, si allarguem la cosa, perjudicats tots, i primer de tot la meva terra, eh?

Bé, quant a..., a veure si puc contestar a totes, és que ho trobo molt... Heu parlat d'arquitectura, i m'ha agradat aquest símil: «l'arquitectura de la llengua». En una llengua, l'arquitectura seva no es forma d'un punt geogràfic determinat, és la suma de tots, per això se'n diu llengua. Una llengua, ja el mateix Saussure ho va definir, és com un terra en què hi ha moltes taules, cada taula és una variant, però la suma de totes és la llengua, el terra complet. Què passa aquí? Doncs, clar, és que jo com a aranès em diuen: «L'aranès no pot..., ha de ser una llengua estàndard.» Jo també demano, dins de l'occità, on és la llengua estàndard? És que no hi és. Parlarà després el senyor Grosclaude i que ell porti, ja que és de l'Estat francès aportarà la resolució d'això, però és que de moment no existeix; hi ha un llenguadocià referencial que s'ha agafat i res més, senyors.

Al legislar sobre nosaltres..., si a nosaltres, a casa nostra, ara que ja tenim bastant assumida la qüestió de l'occitanitat i l'occità..., ara pot ser que tot això que hem guanyat durant aquestos trenta anys se'n vagi en orris –en aranès diem «Garona en jos». Doncs, si no volem crear un conflicte, i ja ho he dit abans en la meva intervenció –i parlo amb coneixement de causa, no estic en un despatx, als núvols i ja està; no, no, amb coneixement de causa–..., jo sé el que és, davant d'una classe de nanos, impartir una classe amb un lèxic determinat tal. Jo sé el que és parlar amb els pares. «Escolta, és que he mirat els deures del nano i...» Has de fer pedagogia. Ara que ja estem en aquest camí, que la societat ja ho va assumir, resulta que surt una nova cosa per crear una nova llengua i imposar-la a la nostra terra. Això, senyors –ho dic així–, és la mort del nostre país.

No estic en contra de convergir –ja ho he dit en la meua intervenció– cap a una llengua estàndard, no; però les coses s'han de fer pas a pas. No és pot obligar del dia a la nit –vinga!, pum!–, per reial decret; no, pas a pas. Hem començat –hem començat– a l'escola anant occitanitzant, anant vers una llengua estàndard, però partint dels veïns, dialectals veïns –jo ara ho he dit, l'Armaniac, el Bearn–, i la cosa tira cap endavant. Implantar

una forma, que en diuen «llenguadocià estàndard» o tal..., senyors, una, que és la mort de la nostra terra, i segona, que el poble aranès no ho acceptarà. I tot el que hem fet, i el que el Parlament de Catalunya ha fet, ha legislat durant aquestos anys, no haurà servit de res.

El senyor López ha parlat que cal tenir en compte els coneixements culturals, i la col·laboració, si ha de ser amb el Consell o no. I tant que sí!, amb lo Consell, és la màxima institució de l'Aran. I l'Institut d'Estudis Aranesos ha de tenir una relació amb la màxima institució, per molts factors, sobretot, diguéssim, una certa empatia. Per tant, jo crec que l'Institut d'Estudis Aranesos ha de tenir una relació amb la màxima institució aranesa, perquè és que..., a més ho necessita –ho necessita.

El títol –el títol–, anem a veure... Aquí he vist que tots los grups parlamentaris han preguntat sobretot pel títol, lo famós títol. Doncs, escoltin, per mi hi ha dos opcions: un, llengua occitana denominada aranès, o bé llei de política lingüística de l'occità a l'Aran i Catalunya, podria ser –podria ser. A més, per la qüestió d'estandardització, s'ha creat aquesta associació de què hem parlat abans, l'Aporloc, que, com he marcat en la meua introducció..., dir que té com a finalitat, entre d'altres, el respecte de la unitat i de la diversitat de la llengua occitana –senyors, quina cosa més clara, no imposa res, no s'imposa a res, simplement un treball conjunt d'anar convergint–, però això, senyors, s'ha de fer amb mesura i amb respecte a les formes pròpies de cada lloc, perquè, si no, no farem res. Si tinguéssim un Stalin, doncs..., un Stalin, sí «pum!, per aquí passo i s'ha acabat». Però, no, els senyors són demòcrates, no?, doncs, ja ho he dit abans: escoltar el poble aranès primer de tot. Ja dic, s'aniria en orris tota la tasca que ha fet aquest Parlament durant aquestos anys –la tasca del Parlament i la tasca que hem dut endavant la societat aranesa.

No sé si queden algunes coses per contestar... Senyora Vidal, vostè m'ha donat molta d'allò..., però com està al principi, ja... Si he contestat més o menys...

(*La Sra. Vidal i Huguet demana per parlar.*)

La presidenta

La senyora Vidal té la paraula.

La Sra. Vidal i Huguet

Moltes gràcies, presidenta. No –no–, jo crec que els dubtes, les qüestions ens les ha respost molt bé.

Moltes gràcies, senyor Vergés.

La presidenta

Gràcies. Doncs, senyor Vergés, vol continuar o...?

El Sr. Frederic Vergés Bartau

Hi ha alguna qüestió més...?

La presidenta

No. (*La presidentariu.*) Doncs, moltes gràcies, per les seves explicacions, per les seves respostes i..., en fi,

estarem en contacte. Aquest Parlament és casa seva, ja ho sap.

La sessió se suspèn a un quart d'una del migdia i sis minuts i es reprèn a un quart d'una i vuit minuts.

La presidenta

Diputades, diputats, continuem.

Compareixença

de David Grosclaude, membre de l'Institut d'Estudis Occitans, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00874/08)

Som al punt número 4 de l'ordre del dia. Tenim amb nosaltres el senyor David Grosclaude, que és membre de l'Institut d'Estudis Occitans, i estem molt contents també de tenir-lo aquí. Disposa, com ja sabeu, de quinze minuts, però diu que no els gastarà tots, se'ls reserva per després, per fer les seves explicacions. Quan vulgui.

El Sr. David Grosclaude (membre de l'Institut d'Estudis Occitans)

Mercès. Donc, parlarèi en occitan. En quina variant..., mistèri! (*Rialles.*) Mes com la mea preocupacion qu'ei d'estar comprés, que serà un occitan comunicant, donc l'occitan qui parli cada dia a casa.

Mercès de m'aver convidat, prumèr. Que volerí díser que ne soi pas ni lingüista, ni filòlogue, donc que soi quauqu'un de meilèu pragmatic. Ne soi pas escrivan tanpòc, que disi sovent en occitan que soi un «escrivassaire», per'mor que soi un periodista, un jornalista. Que soi quauqu'un qui escriu e qui n'a pas tostemps lo temps de la reflexion sus la fòrma de la soa escritura, mes qui a la preocupacion d'estar legit o, en tot cas, qui a la pretencion d'estar legit. Soi d'abòrd un militant de la lenga: que l'escrivi e que la parli.

Lo combat, qu'a començat per jo i a quasi cinquanta ans; puish que n'èi cinquanta dos, pensi que lo combat a començat quasi a la neishença. Per çò qui ei de la question de l'occitan en Catalonha, en Val d'Aran, que soi content d'aver escotat a Frederic Vergès, qui èi rencontrat en 1977, com lo prumèr deus Mohicans, pas lo darrèr. Quan vengoi a la Val d'Aran, que demandèi a rencontrar un militant occitanista, i avè un militant occitanista a la Val d'Aran qu'èra Fico Vergès. Lo rencontrèi au còrn deu huec, a casa soa, e a partir d'aquiu que començèi d'ensajar de comprèner la realitat aranesa. Que volerí situar la situacion de la Val d'Aran dens la situacion generau. Que cau comprèner que la poblacion occitana, de lenga occitana actualament, qu'ei ua poblacion a 99% analfabèta, a 99% desculturada, a 99% victima d'ua politica de repression lingüistica de dus sègles e mei, d'ua politica de desculturacion, de despreciacion de la lenga. Si avetz aquò en cap, que podetz comprèner la dificultat de la discussion de uei e de l'enòrma avançada qui poderé representar deu punt de vista simbolic aquesta lei au Parlament de Catalonha, mes tanben de l'enòrme descalatge, comparat a la re-

alitat de la lenga occitana dens la soa majoritat qui representa aquesta lei. Que vòu díser que quan èi parlat recentament a responsables politics de noste, d'ua lei d'oficializacion de l'occitan au Parlament de Catalonha, que'us parlavi de quauquarren qui'us semblava de sciéncia ficcion. Que cau plan comprèner la situacion de l'ignorància a l'encòp de la poblacion e de l'elèit politic, se poish parlar atau, de las regions occitanas.

Quauques mots sus la mea experiéncia, que soi jornalista, qu'ac èi dit, qu'èi creat, e que poderèi har véder après, amuishar, la creacion d'un setmanèr de lenga occitana, qui s'apèra La Setmana, i a quinze ans, e on no'ns pausèm pas la question de saber quina lenga anàvam emplegar. Que ns'èm dits: que vam sortir un setmanèr en lenga occitana, e la fòrma de la lenga, veirem après. Avem creat tanben quauques revistas per mainatges. Que soi estat president de l'IEO pendent dètz ans, que deisharèi la carga d'ací quauques dias. Que poish díser que soi mei o mensh a l'origina de tot çò qui vira a l'entorn de la creacion de la futura academia de la lenga occitana. Com president de l'IEO, qu'èi tiengut absolutament a lançar çò qui s'apèra uei l'Aporloc, mes qui ei la futura academia de la lenga occitana, e qu'èi trobat en la persona de Paco Boya, lo prumèr sostien institucionau entà avançar sus lo procès-sus de creacion d'aquera academia de la lenga occitana, qui per jo non deu pas estar la polícia lingüistica, mes un lòc de recomandacion e d'avançada, per'mor que cau estar pragmatics. Que sabem que i a l'istòria, que i a lo temps –lo temps de la lenga n'ei pas lo temps deus militants. Lo temps de la lenga que pòt estar mei long, que demanda ua o duas generacions. Que disèvi qu'anavi deishar la presidéncia de l'IEO dens quauques dias, que soi estat elegit recentament conselhèr regionau encargat de la politica lingüistica en Aquitània. Donc que comenci de saber que i a un temps politic, un temps militant, i a discussions lingüisticas e filologicas, e i a discussions politics.

La lei per l'occitan au Parlament de Catalonha, que seré quauquarren d'istoric e de simbolic –qu'ac èi dit, qu'ac pensi–, mes que'm soi demandat, quan m'avetz invitat, perquè ua lei de l'occitan au Parlament de Catalonha? Que soi d'acòrd dab çò qui s'ei dit abans per diferents intervienents. La justificacion d'ua lei per l'occitan en Catalonha qu'ei la preséncia d'ua partida de la poblacion qui ei occitanofòna e aquera partida de la poblacion qu'ei la poblacion aranesa. N'i avosse pas la Val d'Aran, n'i averé pas de question sus la lenga occitana au Parlament de Catalonha. Donc, lo Parlament de Catalonha se preocupa deus ciutadans catalans de lenga occitana qui son aranes e qui representan 0,5% de la poblacion occitanofòna deu monde. Mei o mensh 1,2 milions a 2 milions d'occitanoparlants quotidians, segon las enquèstas, en mei 2 milions d'occitanocomprenents passius, e la Val d'Aran 0,5% d'aquera poblacion. Que pensi que cau aver aqueth imatge entà comprèner l'enjòc de la discussion de uei. Donc la Catalonha que deu promòver los drets d'aqueths 0,5% de locutors, e promòver los drets que vòu díser garantir lo dret de parlar e d'utilizar la lenga dens los actes de cada dia, çò qui ei dens lo tèxte de lei, garantir lo dret deus

aranés a comunicar dab los autes occitans tanben, dab los 99,5% de sobras.

Que significa tanben per jo que la lei..., evidentament que podem demandar, e jo que soi d'acòrd en tant qu'occitanista de l'aute costat de la frontièra, que soi d'acòrd tà que s'apèra la lei de l'occitan o de la lenga occitana. Evidentament! Ne vau pas har ua granda discussion filologica, mes que sèi que los mens amics aranés que son d'acòrd tanben. Mes qu'an tanben ua demanda clara de respècte d'ua situacion sociologica, d'una situacion culturau, d'ua situacion identitària. E que compreni plan la lor preocupacion. A noste tanben, jo que vieni de Pau, lo monde que disen que parli biarnés. La màger part deu monde disen aquò, ne disen pas que parli occitan. E la màger part que disen tanben que parli patoès: dus cents ans de desculturacion. Alavetz d'acòrd dab vos, i a çò qui disen lo monde e i a la realitat scientifica. Mes i a la politica, e enter los dus nos cau trobar lo ligam, la formulacion qui permet lo ligam enter la realitat sociologica e la realitat politica. Alavetz que cau garantir aus aranés, deu men punt de vista, que pòden conservar la lor identitat. Qu'an lo dret de díser aranés se vòlen. Qu'an lo dret de contunhar a parlar dens la lor fòrma de lenga. I a pas arrés de tota faïçon qui impausarà qué que sia. I a pas arrés qui crearà la polfícia lingüística qui anarà dens cada ostau tà saber se lo monde parlan com cau. E qu'ei parièr per tota lenga, urosament.

Donc, que vòu díser qu'aquesta particularitat occitana d'Aran, qu'ei lo dever de Catalonha de la preservar en tot balhar la possibilitat –e que'm sembla que Fico Vergès que n'ei d'acòrd– aus joens aranés de comunicar dab la rèsta d'Occitania. Un dret e un dever. Qu'ei aquò ua lei: drets e devers. Que seré tanben completament illogic de voler, e n'ei pas çò qui disen los aranés qui èi entenuit uei, conservar a tota fòrça la diversitat, la particularitat aranesa e se destacar de la rèsta d'Occitania. I a pas nada fruta, nada branca qui posse shens la cama de l'arbre. Los aranés son aranés, e per'mor d'estar aranés que son occitans, e per'mor d'estar occitans que son aranés. Qu'ei atau. Qu'ei aquera dialectica qui n'arribam pas a desnodar, a desemmesclar uei. Donc per'mor d'aquò, que'm sembla que cau estar pragmatics, e puish que parlam de lei, que parlam de politica.

Deu men punt de vista personau, la lei que l'aperarí «lei de la lenga occitana en Catalonha». Puish qu'ei açò, qu'ètz Parlament de Catalonha, e los aranés son ciutadans de Catalonha, de lenga occitana –de lenga occitana qui apèran aranés. Quan avem tot açò, que vedem la dificultat. L'objècte qu'ei de protegir la lenga qui parlan los aranés dens tots los sectors de la vita, qu'ei çò qui ei escrivut dens l'article purmèr de la lei, e que'm sembla plan. Mes que cau díser, qu'especialment, en Val d'Aran on la lenga occitana ei nomada aranés. Qu'ei çò qui demandan los aranés: que sia reconeguda la lor particularitat. E quan me soi trobat au Conselh Generau deus Pirenèus Atlantics a parlar dab responsables politics qui ne sabèvan pas quin nomar la lenga, e qui l'an nomada la lenga occitana/biarnesa/gascona/e perqué pas cinquanta denominacions? Que'us èi dit, mes que sufeish de díser, la lenga occitana, nomada còps que i a ací bearnés o gascon, çò qui serà la logica politica,

la mei intelligente, la mei simpla. E qu'èi balhat en exemple –quantes còps a la Region Aquitània, e pertot a noste– l'Estatut de Catalonha, qui ditz: «La lenga occitana, nomada aranés», qu'ei plan atau qui ei escrivut dens l'Estatut de Catalonha. Que'm sembla açò la solucion.

Après, per çò qui ei de la simbolica, evidentament que soi per l'emplec deu mot occitan. La prumèra lei deu monde, la prumèra lei de l'univèrs desempuïsh lo big bang, qui va reconéisher la lenga occitana oficialament, per nosautes que pòt estar utile! Mes i aquera lei, perm'or de la soa formulacion, o de las soas implicacions segondàrias, e deu crear o alimentar ua fòrma de valencianisme en Aran, catastrofà! Per'mor per nosautes tanben, non cau pas créder que lo valencianisme ei reservat aus catalans! Que n'avem quauques uns d'aqueths, nosautes tanben, en Provença e en Gasconha, d'aqueths qui's vòlen morir, anar dens la tomba dab la lenga. Donc que'vs disem: prudéncia, per'mor que hèm politica. E d'un punt de vista politic, que comprem plan la dificultat devant la quau e'vs trobatz e devant la quau se tròban los aranés.

Aqueth ahar de lenga estandard qu'ei ua question actualament surrealista. Ne i a pas de lenga estandard en occitan, qu'ei lo president de l'Institut d'Estudis Occitans qui ac ditz –ne i a pas de lenga estandard occitana actualament. La lenga qui escriví jo dens lo setmanèr La Setmana, sabetz quin l'apèri? L'apèri l'«occitan ortopedic». Per'mor l'occitan qu'ei malaut, e ortopedic per'mor nos cau plan avançar. E donc pòc a pòc que cream aquera lenga estandard. Mes n'i a pas actualament de reconeishença per l'Institut d'Estudis Occitans d'un occitan estandard. E si per escas entrava dens lo cap de quauqu'un en Catalonha de crear un occitan estandard, que l'i disi: «Atencion! De quin dret ua autoritat, quan seré l'Institut d'Estudis Aranés, lo Parlament de Catalonha o tot aute organisme e diseré: nosautes que cream ua lenga estandard?» Actualament, la voluntat qui èi avuda de crear l'academia de la lenga occitana, n'ei pas tà crear la lenga estandard, qu'ei tà crear l'organisme qui poderé aver l'idea e l'autoritat necessàrias tà començar lo procèssus, dens quauques annadas, de proposicion d'ua lenga normativizada. Òm pòt pas har lo bonastre deus pòples maugrat la lor voluntat. Òm pòt pas tribalhar a la plaça deus occitans.

Imaginem ua minuta que lo Parlament de Roma e diguèsse «Nosautes que vam normativizar lo catalan per'mor qu'avem l'Alguer». Quina reaccion aurén los catalans? Imaginatz la reaccion deus Occitans de Miedia-Pirenèus, d'Aquitània, de Provença, d'Auvergne, de Lemosin si doman, l'occitan estandard sorteish deu Parlament de Catalonha. Imaginatz qué seré la reaccion qui averetz si doman matin lo Parlament de Roma pren la decision que lo catalan de l'Alguer serà la lenga estandard per tota Catalonha e per lo monde sancèr. Donc per l'òra, jo que soi per díser simplement aquò: tota varietat de la lenga occitana parlada uei lo dia a lo nom d'occitan. Legitimament, tota varietat pòt portar lo nom d'occitan. Après, lo pragmatic qui soi que sap hèra plan, e fòrça plan, que quan vòli comunicar dab quauqu'un, que'm cau trobar un estandard. Mes dens l'estat actua de la societat occitana, l'estandard n'ei pas enquèra acceptable per ua majoritat de personas.

Tant qui n'avem pas un ensenhament globalizat, etc., n'i arribaram pas. Qu'avem blocatges mentaus. Donc la lenga, que la cau desvolopar, que l'i cau balhar drets, e préner lo temps.

Aquò dit, que la Generalitat de Catalunya, dens las soas relacions dab las regions de l'aute costat de la frontièra, prenga ua auta fòrma que l'aranés tà comunicar, perquè pas? Mes malurosament, e açò per experiéncia, quan la Generalitat de Catalunya escriu en Mieidia-Pirenèus o en Aquitània, qu'escriu en francés. N'èi pas sovier d'aver legit ua letra en catalan mandada per la Generalitat de Catalunya. Quan lo President de Catalunya s'exprimeish a la Comunitat de Tribalh deus Pirenèus, en territòri francés, qu'ac hè en francés, o en catalan, mes jamei en occitan. E n'èi pas jamei vist dens las relacions bilateraus ua voluntat ferotja de las autoritats catalanas de díser «parlem occitan!» I a un tribalh ací tanben a har.

Donc, pragmatisme. E, francament, si rentram dens aquera discussion on avem ua oposicion enter occitan estandard qui n'existeish pas e ua varianta, qui ei l'aranés, qui ei parlada per 0,5% de la poblacion, si cream un cataclisme politic e lingüistic a l'entorn d'aquò, ne rendem pas un servici a la lenga occitana. Donc que'vs demandi lo pragmatisme mei gran. I a salvar la lenga occitana en Aran, l'aranés. I a un esfòrc deus aranés a anar de cap a ua lenga mei ubèrta de cap a la rèsta de l'espaci occitan, e qu'ac saben. Mes i a tanben a arrecónèisher quauquarren: actualament ua situacion complicada en Occitània d'un million e miei d'analfabètas e de personas qui n'an pas la capacitat enqüèra a miar ua reflexion sus la lenga normativizada.

La presidenta

Moltes gràcies per la seva explicació. Ara és el torn dels grups parlamentaris. En primer lloc, la il·lustre diputada Carme Vidal, de Convergència i Unió, té la paraula.

La Sra. Vidal i Huguet

Moltes gràcies, senyora presidenta. Moltes gràcies, senyor Grosclaude, per acceptar la compareixença en aquesta comissió, sol·licitada per tots els grups. I deixi'm..., jo no l'havia tornat a veure, i deixi'm que comparteixi amb la resta de diputats... L'any 2000, l'Institut d'Estudis Ilerdencs, replantejant-nos els premis literaris que hi atorgàvem, vam veure que si en feia falta algun, doncs, era un premi de *raconte* en occità. I la veritat és que ho vam poder treballar, allò..., amb molt d'orgull i amb molt d'honor, amb l'enyorat Robèrt Lafont, i que el senyor Grosclaude sempre va participar de jurat d'aquests premis i ens va ajudar molt també en la seva creació; jo us ho vull agrair avui, aquí, públicament.

Dit això, senyor Grosclaude, jo..., ja sé que ell és un apassionat de la llengua, és a dir, perquè, com a comunicador –vostès ho han pogut percebre–, n'és un apassionat i, a més a més, se li nota el mestratge, no?, la llengua com a eina d'ofici. Però deixi'm que li digui que m'ha sobtat una cosa, avui, a la seva intervenció, i molt. Vostè va comparèixer en aquest Parlament, l'any 2004, convidat a la comissió de cultura, per parlar de la realitat occitana i dels àmbits de col·laboració entre

Occitània i Catalunya. Les seves primeres paraules van ser aquestes: «De primèr parlarai en occitan estandar, una mena d'occitan que pensi que comprendretz sense dificultats.» És a dir: «Jo us parlaré en occità estandard, perquè vostès l'entendran.» La pregunta és: quin és? És a dir, què ha passat del 2004, que és aquesta compareixença, al 2010? És a dir, quin és, quin era aquell occità estandard l'any 2004? Sí, perquè avui ens ha parlat de l'occità comunicant; és que en cap moment de la seva intervenció parla d'ortopèdia. Per això... (*L'oradora riu.*)

La presidenta

Si de cas, contestarà després a tots, eh? (*Adreçant-se al Sr. Grosclaude.*) Gràcies.

La Sra. Vidal i Huguet

Bé. En tot cas, m'ha sobtat que llavors hi hagués un estandard, per molt que vostè digui que és la mateixa llengua aquesta, no?, que quan parlem d'estandard parlem que és una cosa ortopèdica, una cosa prefabricada.

Bé. D'aquí en derivo el fil de la meua argumentació. El periòdic *La Setmana* es publica majoritàriament en llenguadocià –es publica majoritàriament en llenguadocià. Si es publica majoritàriament en llenguadocià, a mi m'agradaria de saber, al nostre grup parlamentari ens agradaria de poder saber què té a favor –si és que té alguna cosa a favor– el llenguadocià amb relació a la resta de dialectes occitans, entenent que vostè parteix, i ho ha dit, de la unitat de la llengua. Parlem de la unitat de la llengua, amb cadascuna de les seves variants dialectals, algunes més parlades, amb més consciència lingüística per part dels parlants, algunes més normativitzades, però, en tot cas, partim de la unitat de la llengua. Dit això, si tenim un diari escrit en llenguadocià, jo el que li pregunto és això, és a dir: hi ha..., té alguna cosa al seu favor el llenguadocià? O no en té cap?

Una altra. És veritat que des de Catalunya, en tant que l'Aran forma part de la realitat catalana..., la pregunta és: vostè considera que és oficialitzar –oficialitzar– l'aranès, com una de les variants d'aquesta unitat de la llengua, oficialitzar-lo com un dialecte. Però és que, a més a més, oficialitzem –i vostè també n'ha fet referència– el percentatge dels parlants. I ha de ser l'aranès la variant que des d'aquí han de fer aprenentatge a través de l'Administració? La llengua està oficialitzada. És a dir, pensar que entra en vigor l'Estatut de Catalunya..., Catalunya té tres llengües oficials, malgrat que la gent, allò, en el seu imaginari, no ho té assumit, això. Però en aquest país..., avui, en el meu país hi ha tres llengües oficials: el català, el castellà i l'occità. Però quin occità? Aquí ve el quid. La versió aranesa de l'occità? La variant dialectal de l'occità? És aquesta, quan vostè deia: «Jo no veig la sensibilitat de les autoritats catalanes quan han de parlar amb l'exterior» –diguem-ho així, és a dir, en l'àmbit de l'Occitània– «de tenir aquesta sensibilitat.»

És a dir, sempre, aquells parlants que tenim llengües que ens són hegemòniques, que ens en són per raons de classe, que ens en són per raons de prepotència administrativa i que ens en són per raons de mercat, sempre

tenim una llengua pont. I, per tant, vostè ho ha dit, és a dir, se serveixen d'una llengua pont, però no se serveixen de les variants. Molt bé. Posem que, per oficialitat lingüística, el president de la Generalitat, és a dir, la més alta representació d'aquest país, de què s'ha de servir quan parla amb algú d'Occitània? És a dir, no... Saltem l'Aran, ara, eh? És a dir, quina és la llengua de referència? Amb la variant aranesa hi ha comprensió? Perquè, no sé si vostè ja era aquí, quan en les compareixences precedents..., però es va dir l'altre dia, en altres compareixences, que en l'aprenentatge que fan els nens a l'escola, a l'Aran..., és a dir, aquests nens, en tot el seu procés d'aprenentatge, amb els llenguadocians, amb els llemosins, és a dir, no s'entenen –no s'entenen. Per tant, més enllà del lèxic..., perquè, és clar, allò que dificulta de vegades és més el lèxic, entre catalans i mallorquins, pot ser allò, que alguna paraula balli. Què passa, aquí? És a dir, en què hem fallat? En què és el pas enrere, si hi ha hagut un pas enrere? O què hem de fer perquè hi hagi aquesta comprensió mútua, sobretot en aquells més menuts que estan en aquest seu procés de formació a l'Aran, respecte de la resta de dialectes? Per tant, des de l'exterior, és a dir, vist amb ulls des d'aquí, ha de ser l'Aran? Ha de ser l'aranès, perdó, la variant amb què hem de fer..., és a dir, ha de fer l'Administració tot el seu procés de formació a tota la gent? Ha de ser amb l'aranès? I, per tant, ens podem trobar..., és a dir, com superem aquesta dificultat? És a dir, ja tenim l'handicap dels nens de l'Aran; com ho superem, per tant? És a dir, com superem aquest entrebanc?

Moltes gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies. Té la paraula l'il·lustre diputat Francesc Boya, del Partit dels Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi.

El Sr. Boya i Alós

Gràcies, senhora presidenta. Senyor Grosclaude, agrair-le tanben era sua presència en aquesta compareixença e tanben era claretat des sues explicacions.

Voleria hèr ua prèvia, se m'ac permet era senhora presidenta, qu'ei compartir damb eth senhor López qu'aguesta resulte ua lei reament apassionanta, qu'a jo tanben m'estimule aquest debat, que pensi qu'ei un debat interessant, per'mor que non servís sonque tara realitat catalana/aranesa, senon que servís tanben tà tot eth contèxte occitan e jo diria tà un contèxte lingüistic més ampli qu'er occitan, perque finaument aquest debat qu'auem ací aué ei un debat tanben pròpi de d'auto territoris, de d'auto àmbits lingüistics. Per tant, benvenguda sigue aquesta intensitat deth debat.

Jo, deth senhor Grosclaude pensi qu'era sua a estat, aumens tà jo, personaument, ua des compareixences aclaridores respècte en quin territori, entre quines linhas auem de mòir aquesta lei. E jo voleria, senhors e senhores deputades e deputats, qu'entenguessen qu'eth senhor David Grosclaude e jo, aué, hèm un exercici d'estandarizacion comunicativa, se me permeten: varianta aranesa, varianta bearnesa, parlam, dialogam perfectament, mos enteneram coma passarie tanben tamb

un senhor que venguesse deth Lengadòc e parlèsse lengadocian. Per tant, non cerquésquem problèmas a on non n'i a. Non ei un problèma d'intercomprension lingüistica. Evidentament, se mos situam en contèxte d'un mainatge arribat de Colòmbia o deth Perú tara Val d'Aran, qu'apren, hè immersion lingüistica, en casa a coma lengua mairau ua auta lengua, segurament se lo plaçam dauant d'un ambient de mainatges lengadocians aurà ues prumères dificultats tà mantier ua convèrsa fluïda damb eri, mès aquerò ei eth temps que pren, justament, mantier ua prumèra convèrsa e començar a entèner es diferenti girs qu'a era lengua. Per tant, non magnifiquésquem es dificultats, que i son, mès non les hèsquem mès granes deth que pòden èster en realitat. Insistísqui, açi damb vostés hèm un exercici d'estandarizacion dera lengua sense cap de tipe de problèma ne de gran, diguent-me, reflexion scientifica ath torn d'aguesta realitat. Per tant, pensi qu'es paraules deth senhor David Grosclaude, non sonque pera sua trajectòria senon tanben pes sues responsabilitats politiquas actuaument ena region d'Aquitània, an un resson important respècte as tèrmes en qué auem de mòir, com didia, es linhas qu'an de marcar aquest procès de legislacion lingüistica.

Vosté a parlat dera situacion en qué se tròbe Occitània, dera situacion en qué se tròbe Aran, des dificultats que i a agut d'interlocucion politica, molti còps tanbe entre Aran e Occitània, per'mor que quan vosté arribèc en Aran, efectivament, trobèc a un ultim moïcan qu'ère eth senhor Frederic Vergés. Arrés mès en parlaue d'occitan alavetz, e per tant aquesta realitat ei era que jo tanben m'è referit adès. Creïgui que basar aquesta lei, subertota era relacion de Catalonha, d'Aran, damb era rèsta d'Occitània, des d'ua posicion de respècte absolut e de prudència a d'èster era prumèra pauta que mos auem d'imposar es deputats e es ponents d'aguesta lei.

En segon tèrme, jo voleria hèr ua reflexion ath conjunt de deputats e deputades dera comission, mès que la hèsqüi ath conjunt de Catalonha. Era pregunta ei: Perqué trenta ans tà hèr ua lei der occitan en Catalonha? Perqué an agut de passar trenta ans? Dilhèu aquera ei era respòsta de perquè aué Aran non a un estàndard de lengua qu'age auançat infinitament mès de lo qu'ac a hèt. Perque finaument, s'i auesse auut ua apòsta decidida en aquesta lei o accions contundentes en àmbit dera politica lingüistica, aué parlaríem tanben de mies de comunicacion panoccitans, qu'auessen hèt un trabalh efectiu des deth punt de vista de çò qu'a d'èster aquest procès d'unificacion dera lengua, e d'intercomprension entre es parlants s'ei que se produís. Per tant, en aquest cas, ei vertat qu'era *Setmana* ei practicament er unic esturment panoccitan que circule en aquest moment coma miei de comunicacion, e possiblement tanben eth rèpte d'aguesta lei –tanben eth rèpte d'aguesta lei–, ac è dit adès, ei garantir eth dret des aranesi parlants, mès ei subertot garantir un finançament sufisent tàs politiquas lingüistics que garante subertot era possibilitat d'auer uns miei de comunicacion que siguen potents e qu'agen aquesta vocacion panoccitana.

Per tant, en aquest contèxte, era mia pregunta, perque non me pogui alongar massa mès, ei: senhor Grosclaude, des dera sua perspectiva de jornalista, quini aurien

d'èster es passi reaus tà vertebrar aquest contèxte comunicatiu panoccitan, e de quina manèra aquesta lei poderie ajudar en aqueth prètzhèt qu'ei, en definitiva, un des prètzhèts mès importants qu'auem coma rèpte en aquest futur immediat. Auem parlat, jo creigui, de manèra sufisenta, des tèmes relacionadi damb es autoritats lingüísticas. A quedat pro clar quin ei eth camin e perqué eth Conselh Generau d'Aran se metec ath costat der Institut d'Estudis Occitans tà promòir era Aporloc. Ara, en segon pas, enteni qu'era lei a de díder causes ath respècte, veir com des deth punt de vista comunicatiu èm capaci de passar uns mieis de comunicacion potents que vertèbren un territòri lingüistic qu'ei hèt, ei construït a petiti tròci de petiti parçans qu'an mantengut, logicament, es sues variants dialectaus e qu'era unica manèra d'apropar-se es uns as auti serà s'existís un espaci comun, uns mediàs que hèsqen tanben qu'era lengua age eth sòn pròpi espaci virtuaü a on se poguen intercambiar es concèptes, es formes dialectaus de toti aquesti parçans. Per tant, m'interessarie, des dera sua perspectiva, des dera sua experiéncia, quin a d'èster aquest camin o com era lei i pòt ajudar.

Gràcies.

La presidenta

Moltes gràcies. Ara té la paraula la il·lustre diputada Maria Àngels Cabasés, d'Esquerra Republicana de Catalunya. Quan vulgui.

La Sra. Cabasés Piqué

Gràcies, presidenta. Senyor Grosclaude, moltes gràcies per la seva intervenció, i molt benvingut aquí, al Parlament de Catalunya. Permeti'm felicitar-lo pel seu resultat de fa poc més d'un mes, que vostè ha estat escollit com a conseller regional d'Aquitània. I jo el que vull dir és que ens alegrem que la política guanyi una persona com vostè, una persona activista de la llengua i que, per tant, segur que en la seva agenda política hi posarà la llengua com un dels aspectes més rellevants i, per tant, ens n'alegrem.

Miri, posats a fer confessions –vostè n'ha fet; abans el senyor Pané també ens n'ha fet–, doncs, permeti'm que jo també em confessi i els digui que jo tampoc sóc filòloga. La meua professió és..., sóc economista, em dedico a l'econometria i, per tant, si els meus col·legues em veïessin avui, aquí, segur que no s'ho creurien, això; ja els ho puc dir. Però els puc dir que estem..., hem agafat aquesta llei, jo personalment com un reptè personal, i estic convençuda que tots els meus companys de ponència, doncs, volen que Catalunya i la Vall d'Aran se sentint orgullosos dels seus polítics. I li puc dir que amb aquesta finalitat, i suposo que amb les intervencions que ha vist..., doncs, creiem que ho tirarem endavant.

No he vist cap compareixença que posés en dubte el contingut de la llei. Jo crec que és una bona llei, és una llei que, efectivament, sí que defensa, doncs, i garanteix els drets dels aranesos, i per tant aquest ha de ser l'objectiu i tots ho compartim. Però, clar, hi ha alguns aspectes que hem d'acabar d'afinar, i per això, doncs, reiteradament, en totes les nostres intervencions, surten els mateixos aspectes. I, per tant, per descomptat, jo

també me sumaré a les preguntes que han fet els diputats que m'han precedit i en faré algunes altres de noves.

Vostè pertany a una associació que no té personalitat jurídica, però és una associació que podem dir, doncs, que ha tingut un paper social molt rellevant a tot el territori, que ha tingut una lluita molt important per tal de reivindicar l'occità arreu de tot el territori. Per tant, en aquest marc, jo sí que li voldria fer un seguit de preguntes.

La primera pregunta que li diria és: vostè creu que en aquesta llei caldria orientar –no exigir ni imposar, eh?– la unitat de la llengua occitana, des d'aquesta llei, i de quina forma, si vostè ho creu; quin paper hauria de tenir, doncs, la varietat aranesa, dins d'aquesta primera pregunta; i qui hauria d'exercir, segons vostè, l'autoritat lingüística. I a la darrera pregunta, vostè, com a polític d'un territori que no és el català, doncs, preguntar-li què podem esperar de la política lingüística a França amb relació a l'occità, i si és possible obrir vies de col·laboració o, si ja n'hi ha, entre Catalunya i Aquitània pel que fa a la política lingüística de l'occità.

Moltes gràcies, senyora presidenta; moltes gràcies, senyor Grosclaude.

La presidenta

Moltes gràcies. Té la paraula l'il·lustre diputat Rafael López, del Partit Popular de Catalunya.

El Sr. López i Rueda

Gràcies, senyora presidenta. Donar les gràcies al senyor David Grosclaude per les seves explicacions, i també molt aclaridores. Jo no li faré preguntes, perquè crec que la seva exposició ha estat clara; en molts casos, la compartim. Jo crec que és important, estem fent un pas important, i jo entenc que des de la resta dels territoris occitanoparlants, doncs, és un model, el que estem fent aquí, i ho havia dit en l'anterior intervenció i em sembla important.

I també em sembla important que estem fent un pas important, sobretot per a una comunitat, dintre de casa nostra, que és la comunitat..., i és la Vall d'Aran, i que, per tant, doncs, estem fent, en aquest sentit, un pas important. En dos sentits, ho deia abans: en la normalització de l'occità aranes –com li'n vulguem dir, no entraré en polèmiques de noms; més que res perquè en cap cas, en cap moment..., abans ha dit la representant d'Esquerra Republicana que ningú posa en dubte el contingut de la llei; tampoc ningú posa en dubte, doncs, que l'aranès forma part de l'occità.

De totes formes, jo continuo dient... I també és certa una altra cosa, i vostè ho ha dit: que hem d'assegurar que a l'escola, per exemple, els nanos que creixen tinguin una intel·ligibilitat amb la resta de l'occità; és important, també. Ara, jo em resisteixo... No crec que sigui el cas..., i és complicat, jo reconec que és complicat, però no crec que sigui el cas que en el Parlament de Catalunya haguéssim de definir una llengua estàndard. Jo crec que no. I és un tema complicat, i en podríem parlar molt, i és un tema que a mi m'apassiona, no com a lingüista però sí com a sociòleg. Abans ho comentàvem amb alguns dels convidats, i que va fer el treball de

final de carrera de sociolingüística. És molt interessant la definició d'una llengua estàndard, o dels estàndards de la llengua. És que..., «una llengua estàndard»; no. Moltes vegades tenim estàndards de la llengua, i amb els diferents nivells, no?, policèntric, o pluricèntric. Hi han molts aspectes que podem analitzar i hem d'analitzar en la realitat social que ens trobem, i en la realitat social que es troba l'occità actualment. I jo crec que és important.

Normalment, clar, les institucions què fan? Analitzen l'estàndard de la llengua a partir de la seva pròpia realitat social. Algú es creu que el català té un únic estàndard? No, no estic parlant de les Normes de Castelló, que ningú em mal interpreti. Però, per exemple, la norma que és de l'Institut d'Estudis Catalans, doncs, té una variació a les Illes Balears, per exemple, que és de la mateixa Universitat de les Illes Balears, que és la que està utilitzant el Govern de les Illes Balears a l'hora de fer l'assessorament lingüístic. Vull dir que deixem el debat –i jo crec que hem de deixar el debat–, tot considerant –i em sembla important– la normalització de l'occità, o l'aranès a la Vall d'Aran, i la necessitat d'intercomunicació entre els occitans de les dues parts dels Pirineus. Però jo crec que el debat sobre com s'ha de construir aquesta llengua estàndard, l'estandardització de la llengua, jo crec que és un debat que no ens pertoca, ja no només a Catalunya, sinó que jo crec que no ens pertoca al poder polític.

En aquest sentit, jo crec que moltes vegades el poder polític el que fa és precisament posar més fronteres en l'àmbit de l'estandardització, i jo crec que hem de deixar normal que els científics..., com abans deia la representant de Convergència i Unió, la lingüística és una ciència, amb totes les prudències de l'àmbit de les ciències socials i de les ciències humanes que puguem dir, no? Alguns deien que les ciències socials són art, més que ciències. Però, bé, independentment d'això, jo crec que hem de deixar que la definició de l'estandardització de la llengua, doncs, la facin, en aquest sentit, els científics de la llengua.

Gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Moltes gràcies. Acaba el torn l'il·lustre diputat Francesc Pané, d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa.

El Sr. Pané Sans

Gràcies, senyora presidenta. Senyor Grosclaude, també moltíssimes gràcies. Anava a dir: benvingut al Parlament. Naturalment, li ho dic, benvingut al Parlament, però no sé si era la senyora Vidal que deia que ja hi havia estat, en aquesta casa, ajudant-nos en les nostres reflexions. Doncs, escolti, li ho agraeixo doblement.

Abans de començar, volia donar-li les gràcies pels múltiples i reiterats reconeixements a Catalunya, en fi, per la seva gosadia de fer avançar una certa normalitat de la llengua occitana. Jo li ho agraeixo. Deia en la meua prèvia intervenció que la llei –projecte de llei encara– que estem debatent té molt de simbolisme. Crec

que tota Occitània ho entén perfectament, i jo espero que ho entengui tot el món que té llengües minoritzades, que efectivament té molt de simbolisme. Li agraeixo, doncs, el seu reconeixement.

Ja veu que debatem una qüestió que ens preocupa essencialment, i que és com anomenarem aquesta llei, alhora que anomenem la llengua que parlen els aranesos i les araneses. En la seva intervenció, la veritat que enlluernadora..., no sé per què diem «enlluernadora» quan parlem, perquè la llum és una qüestió més aviat dels ulls, i no pas de les orelles; però, efectivament, ha fet vostè una intervenció enlluernadora. Crec que les seves paraules tranquil·litzaven molt. Vostè ens explica coses des de l'altra banda del Pirineu, des de l'Occitània gran, i trobo que en les seves paraules nosaltres també ens podem trobar recolzats per a un consens entre les passions que sentim. En efecte, vostè, si és aquità, entendre –i crec que aquest és el fil conductor del seu criteri– que si a l'Aquitània poguessin fer una llei sobre la llengua que parlen els aquitans i les aquitanes, no dirien pas la llei de l'aquità, sinó que dirien llei de l'occità; o no dirien la llei del bearnès, sinó la llei de l'occità, a l'Aquitània o a Bearn, no? Jo crec que aquí justament és on hem de trobar, efectivament, els grans consensos, i on la gent se pot sentir plenament identificada amb allò que fem en aquesta casa.

Una referència brevíssima sobre l'estàndard. No és veritat que el català tingui diversos estàndards. El català té un estàndard, i té unes normes ortogràfiques, i té un diccionari, que cada vegada és més gran i més perfecte perquè incorpora més conceptes, però les llengües normalitzades tenen un estàndard. Ara, no va ser fàcil, al català, de trobar-li l'estàndard. M'imagino que hi havia debats..., al començament del segle passat, al començament del segle xx, quan Pompeu Fabra intentava, i mossèn Alcover, i tants altres filòlegs intentaven de trobar un criteri comú, imagino que hi va haver, doncs, debats molt identitaris que tenien referència als territoris i, per tant, a la dialectalitat o a la dialectalització del català, la lexicologia que era pròpia d'aquell territori. Això ho hem viscut, per desgràcia, a finals d'aquest segle passat i encara ho estem vivint ara amb els valencians. Però al final vam arribar, en efecte, a un estàndard. I aquest estàndard respecta perfectament allò que parlem la gent de l'occident de Catalunya, si es pot dir d'alguna manera així, com respecta perfectament allò que parlen els catalans centrals o els catalans orientals. Com perfectament poden encabir-s'hi també els parlars de les illes i els parlars de València o el parlar de l'Alguer.

Jo crec que Occitània..., en fi, tota la gent que parla occità a l'Occitània tindrà molta feina a entendre's. Si efectivament vol crear un estàndard i vol projectar la seva llengua, tindrà molta feina a trobar consensos a partir de la fragmentació dialectal, però si s'hi empenyen amb suficiència, jo crec que se'n sortiran, perquè se n'han sortit altres nacions i se n'han sortit altres llengües.

I, finalment, un parell de preguntes. A l'escola calandreta..., no sé si vostè la coneix. Potser li ho hauria hagut d'haver preguntat al senyor Frederic Vergés; però, vaja, li ho pregunto a vostè, que a més és del territori.

A l'escola calandreta hi ha dificultats d'aplicació d'una forma dialectal o altra, i de consciència que allò que s'aplica en la pedagogia i en la producció lingüística escolar és occità?

I una pregunta, que ara la reitero, perquè ja l'havia fet la diputada Cabassés: creu que hi ha suficient col·laboració cultural, lingüística, entre el territori occità –excepció feta, és clar, de la Vall d'Aran– i el territori català amb la Vall d'Aran incorporada? O valdria la pena que assagessim noves col·laboracions, noves vies, en fi, d'agermanar-nos per combatre en allò que val la pena..., allò per la qual cosa val la pena que combatin els homes i les dones?

Gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Moltes gràcies. Senyor David Grosclaude, és el seu torn. Té deu minuts per contestar les intervencions dels grups.

Gràcies.

El Sr. David Grosclaude

Si èi dit estandard en 2004, n'era pas la bona paraula. Que prefèri díser ortopedic, efectivament, per'mor estandard qu'era inadaptat a çò qui èi devut parlar, e de tota faïçon, n'i a pas d'estandard definit. Mes per exemple, pòdi parlar en lengadocian tanben, e far una mena d'occitan que disi ortopedic. Lo qu'escrivi e que pòdi parlar atal, e qu'escrivi dens *La Setmana*. Prefèri parlar d'«ortopedic» perque estandard seriá, me sembla, inadaptat e pretenció, de jo, aver atal una lenga estandard. Es una lenga que pòt èstre una lenga de palancas, una lenga que pòt integrar qualques elements d'autres dialèctes, mes qu'es pas una lenga qu'existís vertadièrament. Donc la lenga qui escrivi dens *La Setmana*, efectivament, que l'apèri «ortopedic» per'mor qu'ei ua lenga qui ne'm sembla pas territorializada actualament. Existeish en nat lòc vertaderament.

Aquò dit, n'ei pas vertat, *La Setmana* qu'ei majoritariament en lengadocian, en ua fòrma de lengadocian qui pensi pas territorializada tanpòc, mes i a tanben articles qui son dens las fòrmas gascona e provençala; mensh, evidentament, mes n'i a. Per quina rason? Justament, per'mor que los lectors son demandaires tanben d'identificacion. Mes com ei un setmanèr, que balham la prioritat au contiengut, meilèu qu'a la fòrma. Que'm sembla que lo debat qui avem actualament en Occitania, si's focaliza sus la fòrma, qu'ei per'mor lo fons qu'ei praubè, e que manca la creacion culturau. E mensh la creacion culturau ei presenta, mei lo monde se focalizan sus la fòrma –l'ortografia, la precision dialectau. Per exemple, los mens mainatges qui an dètz e caròrze ans, un «còmics», ua benda dessenhada en provençau, si ei interessanta, la van legir, si ei ua benda dessenhada shens interès dens lo parlar locau, la dèishan de costat. I a lo contiengut abans la fòrma.

Quin occitan parlar a l'exterior? Si lo president de Catalunya vien a noste, que pensi que çò de mièlher, qu'ei de parlar catalan, per'mor i a intercomprension. Que'm sovieni en 1982, a la prumèra amassada de la Comu-

nitat de Tribalh deus Pirenèus, i avè lo representant de Catalunya, a Pau. Que s'avèn desbrombat de har arribar un traductor catalan-francés. E donc, n'i avè pas de traductor; i avè sonque un traductor castelhan-francés, per'mor las autoritats bearnesas pensavan que tot çò qui arribava de l'aute costat deus Pirenèus parlava espanhòu, evidentament. Lo representant catalan parlè en catalan, e i a quauqu'un, un elegit, que m'a dit: «mès perquè parla patoès?» Donc i a pas cap de problèma, a noste, los qui comprenen l'occitan, comprenen lo catalan.

Quina lenga ensenhar en Aran? La lenga qui s'ensenha en Aran, qu'ei la lenga qui ei parlada per las carrèras d'Aran, que'm sembla normau. E après, aus Aranés de trobar los mejans de dar aus mainatges aranés la capacitat de s'obrir sus l'ensemble de l'espaci occitan. Mes la manca de comunicacion enter Aran e la rèsta d'Occitania, la falta n'ei pas portada unicament peus aranés, qu'ei tanben portada per nosautes. Dongas que i a ua manca de comunicacion, ua manca d'escambis. Quan los occitans van crompar tabac, o ne sèi pas qué, en Val d'Aran, que parlan francés, quan poderèn parlar occitan. Mes dens lo lor cap, que son passats en Espanha, dongas que parlan o francés o espanhòu. Qué voletez? Qu'ei l'incultura francesa! N'i podem pas arren. Mes quantes còps i a monde en Aran qui m'an dit: «Qu'èi entenut a parlar. Ne parlan pas espanhòu com nosautes. Ne parlan pas espanhòu, que parlan occitan.» I a ua mauconeishença. Alavetz ne's cau pas estonar uei lo dia, d'aver aquera dificultat deus mainatges a comunicar dens un aute parlar occitan, per'mor i a pas pro d'escambis. Donc si Catalonha pòt ajudar a la multiplicacion deus escambis, aqui qu'ajudarà a l'intercomprension.

Quina lenga de formacion deus foncionaris? Jo n'èi pas a'm mesclar de las decisions politics de las autoritats catalanas o aranesas. Que pensi que la lenga de formacion, la lenga que l'Administracion pòt parlar, qu'ei la lenga qui comprenen los ciutadans. E qu'ac disi enqüèra, aquera lei de l'occitan, si lo Parlament de Catalonha l'a pensada, qu'ei en direccion deus ciutadans catalans de lenga occitana. Pas en direccion de l'univèrs e de l'ensemble de l'espaci occitan. Ne pensi pas que lo Parlament de Catalonha aja aquera pretencion de voler legiferar per l'ensemble deus occitans. S'aucupa deus sons ciutadans, e aquò me sembla legitime.

Sus la lenga, vos pòdi tanben balhar un aute exemple. Que soi anat a Guàrdia Piemontese. Sèi pas se coneishetz Guàrdia Piemontese, 600 abitants, au hons de la Calabria. Comparat dab jo, son 2000 km e 600 ans de distància. Efectivament, lo guardiòla, tà lo comprèner qu'ei problematic, que cau estar un filològue, mes qu'ei occitan, evidentament. Que cau estar atentiu, e que soi segur qu'un occitan de basa ne compren pas un mot de guardiòla, d'occitan de Guàrdia Piemontese, per'mor qu'ei luenh.

Quins espacis per la comunicacion en occitan? Açò qu'èi lo gran problèma. Jo qu'èi tribalhat a la television a Tolosa, on dens lo programa de television tocava ua poblacion qui parla diferentas fòrmas de l'occitan. Açò qu'èi lo tribalhat de cada jornalista, de saber adap-

tar-se a la poblacion e d'aver la cultura necessària de las fòrmas diferentas de lenga. Mes aqui que tocam a la formacion, a la coeishença de la lenga, com tot ensenhar d'occitan deu poder ensenhar a Gap, a Pau, a Bordèu e a Tolosa, e s'adaptar finalament a las diferéncias, a la diversitat. E l'espaci, deu men punt de vista, que pòt estar d'abòrd un espaci regionau, un espaci limitat a ua o duas regions occitanas actuaus, on n'i a ua cèrta coèrència dialectau, mes per Aquitània qu'avem tres fòrmas de lenga, lemosin, gascon, lengadocian. Que cau estar competent e ensenhar au public a escotar la diferéncia de l'aute. Açò qu'ei lo gran problèma de la societat de uei. Sabetz qu'en França actualament son a sostitolar los quebequés quan parlan francés. A la television francesa, son a sostitolar los Africans qui parlan francés. La dificultat a acceptar la diferéncia n'ei pas unicament ua question de lengas minorizadas, qu'ei tanben dens l'ensemble de la societat dens lo monde. Per jo qu'ei ua insulta d'anar sostitolar un quebequés quan parla francés. Qu'ei sustot la pròva de l'incapacitat a escotar la diferéncia, la fonologia diferenta d'ua lenga.

Si un occitan compren plan la soa lenga, la parla plan, si ei estat correctament educat dens la soa lenga, pòt arribar shens cap de problèma a comunicar dab un aute occitan. Que balhi sovent l'exemple, au començament deu sègle vint, a la Grana Guèrra mondial de 14-18, tots los qui son anats har la guèrra que disèvan: «Nos comprenèvan tots, de Gap, de Marselha, de Bordèu, de Tolosa.» Que parlavan la medisha lenga. Que i avè quauques diferéncias, mes qu'èran monde qui parlavan plan la lenga, qui avèvan tot lo lexic, totas las fòrmas sintaxicas de la lenga, e qui donc n'avèvan pas nat problèma tà s'adaptar. Qu'èm dens l'incultura e la desculturacion. Qu'ei aquò qui cau comprèner.

Bona idea d'afirmar dens la lei l'unitat de la lenga. Excellentia idea. Que pensi que si i avèva dens la lei, a un moment dat, ua frasa qui ditz que «la lenga occitana qu'ei ua e diversa», òc, que seré plan. E de díser plan que la lenga occitana, qu'ei au singular. E combàter tots los qui van díser las lengas occitanas o las lengas d'òc. Òc, que pensi que seré, aquò, interessant dens la lei. E açò que seré òbra collectiva interessanta, de la part deu Parlament de Catalonha d'escriber, de gravar dens lo marme aquera vertat, aquera causa absolutament importantissima.

Qui pòt aver l'autoritat lingüística? Lo qui a l'autoritat lingüística, qu'ei lo qui la parla, d'abòrd, e après, los autes pòden aver la pretencion de balhar conselhs. Qui a l'autoritat lingüística per lo catalan? Lo monde qui parlan catalan. I a monde qui prepausan nòrmas, mes per carrèras, si lo monde las vòlen pas aplicar, los Mossos d'Esquadra n'arriban pas en disent: «Non, ne's parla pas atau.» I a monde qui pòden har recomandacions. Mes n'i a pas d'autoritat. L'autoritat qu'ei unicament morau, científica. Qu'ei per aquò qui soi favorable a la creacion d'ua academia de la lenga occitana qui balharà recomandacions.

Qué podem esperar de França? Si èri realista, que díser pòc de causas. Qu'èm lo país mei endarrerit après

la Turquia en Euròpa, e dab la Grècia de l'Union, en mestior de lengas, donc un país arcaic.

Qué podem esperar de las regions? Qu'espèri qu'auram la possibilitat de colaborar a la mesa en plaça de l'academia de la lenga, a la mesa en plaça d'un organisme operator de politica lingüística. Evidentament, Catalonha i serà associada. Las regions occitanas ac demandaràn, per l'intermediari deu Conselh Generau d'Aran, qui deu estar associat tanben. Mes dens lo dialògue Generalitat-Conselh Generau d'Aran, nosautes n'avem pas a intervièner; qu'ei quauquarren qui ne'ns tòca pas directament. N'avem pas a aver un punt de vista.

Sus calandreta, vos vau pas respòner, mes jo qu'èi los mainatges a calandreta, son escoliats dens la fòrma d'occitan qui ei parlada a l'entorn de noste. Se'n vòletz parlar en privat après, dab Joan Loís Blenet, qui ei lo president de la Confederacion de las Calandretas, vos en poderà parlar mei que jo.

Pro de colaboracions dab Catalonha? Non, pas pro. Qu'm sembla que i averé possibilitats de melhorar las relacions. Jo las èi multiplicadas, *La Setmana* ei imprimida a Girona, per exemple. Las revistas per mainatges qui avem publicadas, que son estadas publicadas un temps en catalan tanben, passadas de l'occitan au catalan.

Sus la question de l'estandard, que'm sembla qu'actualament i a ua manca de cultura deus occitans sus la lor pròpia istòria, la lor pròpia lenga, abans de poder passar a la conceptualizacion qui ei la lenga estandard. Qu'èri a léger l'aute dia, lo debat que i a en Soïssa, sus lo schweizerdeutsch e lo hochdeutsch, i a ua discussion actualament. Los jardins d'enfants, de mainatges que son en reivindicacion de dialècte, de schweizerdeutsch. Parents que demandan que se parla lo dialècte. Après que disen: a l'escòla, òc, l'estandard, mes dinc a tres ans, lo dialècte. Lo monde germanic ei capable de portar aquera causa: parlar lo dialècte cada dia e escotar l'estandard a la television, escriber l'estandard a l'escòla. Que pausavi la question recentament a ua regenta alemanda: «Mes los mainatges, dens lo pati, qué parlan? –Ben, lo dialècte. –Mes vos, quan entratz dens la classa? –Ben, l'estandard!» I a pas d'esquizofrenia, i a pas de traumatisme.

Mes vista la cultura lingüística francesa, qui considèra que lo francés qu'ei la sola lenga qui pòt portar totas las ideas deu monde, qu'imaginatz plan que lo monde son incapables d'imaginar qu'òm pòt escriber d'ua faïçon ua lenga qui seré ua lenga comuna e parlar quauquarren qui ne seré pas exactament çò qui an escriut. Per'mor lo monde son convençuts que lo francés se parla com s'escriu. Çò qui ei ua error! Qu'ei atau. Imaginatz lo deficit de cultura lingüística que i a, a noste. Lo combat enter la Serbia e la Croàcia, per quauques francés, qu'èra un combat lingüistic, ne sabèvan pas que parlavan la medisha lenga, jornalistas, periodistas, qui pensavan que lo simple cambiament d'alfabet qu'èra ua lenga diferenta. E que disèvan: «Los sèrbis que vòlen impausar la lor lenga aus croates.» Qu'èm dens un monde d'incultura.

Donc aqueth debat sus occitan-aranés, que pòt estar un debat catastrofic si ei interpretat com justament la

defensa d'ua lenga estandard contra un dialècte, çò qui n'ei pas lo cas de la lei, qu'ac compreni. Donc qu'ei perm'or d'aquò jo que soi per que i aja dens la lei lo mot «occitan», e que sia plan marcat que los aranés an ua particularitat e que i an dret, e puish qu'ei tot.

Mercés.

La presidenta

Moltes gràcies. (*Veus de fons.*) No, no..., no passa res. Ja sé que, sempre, a tothom li falta temps; sobretot quan el debat és apassionat, sempre.

Moltes gràcies, doncs.

(*Pausa.*)

I comencem, ja, l'últim punt de l'ordre del dia.

Compareixença

de Claudi Balaguer, representant del Grup de Lingüística Occitana, amb relació al Projecte de llei de l'aranès (tram. 353-00877/08)

Doncs, aquest és l'últim punt de l'ordre del dia. És la compareixença de Claudi Balaguer; és representant del Grup de Lingüística Occitana, i ve a parlar-nos també amb relació al Projecte de llei de l'aranès.

Senyor Balaguer, quan vulgui.

El Sr. Claudi Balaguer (representant del Grup de Lingüística Occitana)

Illustres deputats e deputadas, d'en primièr vos vòli mercejar de ma compareishença aquí, al Parlament de Catalonha, per un moment que pensi istoric per la lenga occitana.

Me tròbi aici, uèi, en representacion del Grop de Lingüística Occitana, e mai particularament de son President Patrici Pojada, la persona mai indicada per far aqueste parlament, que malastrosament a pas pogut venir aquí per expausar sa posicion coma cap del GLO. Espèri doncas que serai a la nautor, que dirai pas tròp de bestiesas e que traïrai pas sa fisança e lo mercègi de pensar qu'èri pro competent e indicat per lo representar.

Vòli mercejar totes los grups politics qu'an permès aquesta avançada espectaculara de la lenga occitana gràcias a las leis passadas, aquesta qu'es en gestacion e las que son a venir, pr'amor que veni d'un estat que l'occitan i es gaireben una lenga clandestina, qu'a pas gaire de reconeissença institucionala e qu'es una espècia en via de desaparicion se la situacion cambia pas rapidament. Mercés doncas a Catalonha e als catalans per totes aquestes esfòrces, temps e energia emplegats per far de l'occitan jos sa modalitat aranesa, una lenga normala, viva.

Vòli mercejar tanben las institucions aranesas passadas e presentas qu'an permès a l'occitan de progressar en Catalonha, dins l'Estat espanhòl, dins l'Estat francès e tanben en Euròpa e d'establir de ponts mai enlà dels estats e de sas frontièras que nos mutilan. Vòli mercejar en fin, e subretot, lo trabalh constant dels ensenhaires,

los araneses e los autres de totes los costats e recantons d'Occitània, que luchan constantament per far de l'occitan una lenga pariva a las autras, las mai grandas, las que de còps que i a nos esclafan.

Ai escotat amb fòrça atencion las compareissenças precedentas, plan interessantas e las intervencions dels representants dels grups parlamentaris. Las presentacions de qualitat de Xavier Lamuela, Jaume Figueras, per exemple, totes los autres qui m'an precedit e las questions plan pertinentas fan que me demòran probablament pas tròp de causas a dire. Vos parlarai d'en primièr del Grop de Lingüística Occitana.

Ai ausit qualques comentaris anteriors qu'èran pas gaire positius cap a nòstra entitat. Es plan probable que los documents emeses pel grop agraden pas a totes e que contengan de decos e apreciariam que nos arribèssen de comentaris constructius per tal de poder corregir e melhorar aquelas produccions. Personalament m'aguèsse agradat que Xavier Lamuela foguèsse part d'aqueste grop, qu'es un lingüista de tria e un dels sociolingüistas mai importants pels Païses Catalans e tanben per Occitània e, a mai, se i es pas, espèri que nos farà beneficiar de sos comentaris e criticas constructivas per nos far avançar e progressar totes.

Lo Grop de Lingüística Occitana fuguèt creat en 2008 amb la tòca de portar conselh e responsa a las demandas lingüísticas de la Generalitat de Catalonha. Cal saber qu'es una de las institucions mai panoccitanas e oficializadas qu'existiguèt pas jamai, amb de gents de gaireben totes los territòris occitans, segur de la Val d'Aran, mas tanben de l'Occitània del Piemont italian e de las regions occitanas de l'Estat francès designadas per sas institucions politics respectivas. Personalament cresi que l'aranés, e l'occitan en general, a besonh d'unitat, d'un front comun per subreviure e avançar; sèm pas pro nombroses per nos permetre lo luxe de luchar los uns contra los autres. Dins lo GLO totes avèm de personalitats diferentas, d'opinions diversas, de desacòrdis prigonds sus qualques ponches de la nòrma, mas malgrat tot aquò, pensi qu'avèm capitat de trabalhar amassa, units per poder bastir de causas novèlas e ensajar de far avançar e progressar l'occitan e l'occitanisme.

La tòca primièra d'aquesta institucion, que se situa un chic coma un continuaire del Conselh de la Lenga Occitana, es pas pasmens la de venir una entitat amb potestat normativa, e coma o avèm afirmat mai d'un còp, sèm a l'espèra d'una entitat, d'una acadèmia occitana que gerirà la norma. Es probablament per encausa d'aquesta concepcion anormativizanta que progressam amb un esperit mai dinamic. Dempuèi sa creacion lo GLO, eiretièr de la comission del traductor informatic occitan-catalan, a permès, fa pas gaire, l'elaboracion d'un vocabulari de novèlas tecnologies de mai de 1750 paraulas, de documents diversas de divulgacion de la lenga e de la cultura occitana, d'una tièra de vocabularis, e mai recentament d'una minigramatica occitana. Per una entitat nascuda recentament son de realizacions, cresi, plan meritòrias malgrat las decas que pòscan tenir, las errors, que ne fan pas pr'aquò de documents de qualitat discutibla o dobtosa a mai se pòdon encara èsser melhorats coma tot fin finala.

Expausarai ara nòstra posicion sul nom de la lei e del contingut de la lei.

Cresi qu'avèm totes aici l'oportunitat de far, de fargar, de bastir una lei granda, dobèrta cap a de milions de personas e pas limitada a 6.000 abitants, e seriá pecat de pèdre aquesta possibilitat. L'aranés es una varietat tant digna coma las autras e es probablament lo parlar mai potent actualament de tot l'espandi d'òc, pr'aquò solet cresi a debon qu'anirà pas enlòc. Occitània sens la Val d'Aran, sens l'aranés es pas res, mas l'aranés sens lo demai de l'espaci occitan es pas res tanpauc. Una lenga, fàcia a una altra mai granda, pòt subreviure sonque s'a una fòrça, un prestigi e de simbòls identitaris que pòscan permetre als qu'arriban de la voler aprendre. Una lenga malauteja quand es confrontada a una lenga mai fòrta e qu'a pas pro de mejans o de fòrça per resistir, per èsser emplegada cada jorn e per totes. L'aranés es pas res sens los trobadors, sens tota la literatura occitana, sens lo prèmi Nobel que foguèt Frederic Mistral, e tota son òbra pòt pas viure gaire de temps en situacion de replegament sus se. Lo nom aranés o occitan cambiarà pas grand causa dins la vida vidanta de la Val d'Aran e cresi pas que crearà de polemicas importantas, ja que las questions de lenga afectan en realitat un public limitat a l'esfèra politica e a qualques membres conscienciats de las comunitats afectadas. Lo problèma aranés a mon vejaire es un autre, es que la lenga prestigiosa, e doncas dominant, del jovent d'Aran es pas l'occitan, nimai lo catalan, es l'espanhòl, coma se pòt veire dins las paginas de Facebook, portat per la television, lo cinèma o la literatura, que per nosaltres son flacas. Lo nom aranés representa una mena d'*status quo* de la situacion presentada per defugir de possiblas contrarietats, lo nom occitan significa una dobertura, un projècte de futur.

Un dels primièrs efieches negatius clars seriá, coma o disiá Jaume Figueras, negar e denegar los que trabalhan per l'occitan, quina varietat que siá, en territòri catalan dempuèi d'annadas, en far un encastre restrictiu a l'emplec de la varietat aranesa. Pasmens es pas lo solet problèma e coma filh de valencians me permetretz de comparar la situacion amb la de la «millor terreta del món».

Compreni las inquietuds que pòt suscitar la lei, la recerca d'una solucion que pòsca trobar l'adesion del pòble, que se sarre de çò que las gents fan servir e en general cresi que las causas deurián anar dapasset en evitar de ferir las susceptibilitats e los vejaires dels locutors, e Patrici Pojada benlèu es encara mai prudent que ieu. Pr'aquò mon experiéncia personala coma catalanoparlant valencian me fa adoptar una posicion que podrà semblar intransigent. Lo País Valencià es estat evocat mantun còp aici e pensi que nos deu servir de ponch de comparason.

Lo nom e la realitat lingüística de la lenga, gaireben trenta ans aprèp l'Estatut valencian, es encara un debat uèi, precisament pensi perquè se diguèron pas las causas clarament, que se'n ditz pas pro clarament catalan dins l'Estatut valencian. Dins de vilas coma Alcoi, la lenga del jovent es majoritàriament l'espanhòl, e lo catalan pèrd clarament de terrenh dins son emplec e dins sa qualitat. Mentre que se pèrd de temps amb de debats sus la designacion de la lenga, la mesa en plaça

de politics necessàrias per ajudar e impulsar la lenga mai flaca se perlonga e avança penosament. La vitalitat del catalan valencian es deguda a la personalitat dels locutors, dels vilatges e subretot a diversas entitats associativas, a de collectius d'ensenhants, d'ensenhaires, mas malastrosament pas al poder institucional. La comparason s'arrèsta aquí, la val d'Aran a pas los milions de catalanofòns del País Valencià ni mai lo dinamisme cultural dels sectors qu'i impulsan lo catalan.

Una causa que se deu tenir en compte es que son los joves que la portaràn la lenga, e pensi pas que lo nom occitan faga tremolar fòrça joves araneses, e pensi al contrari qu'i son ja acostumats. Soi pas aranés e coneissi sonque parcialament lo país que m'estimi fòrça pasmens; mas per çò que vesi existís a Bossòst e tanben a Lhèida un nom de restaurant "Er occitan", dormiguèri a l'Ostau d'Òc a Vielha, ai vist per internet una associacion Pedals d'Occitània, podèm citar es Jornades Occitanocatalanes o mai recentament es Jornades Aran-Occitània, sens comptar los concèrts e los eveniments de tota mena coma «Occitània a pè» que son arribats ara Val d'Aran.

Lo jovent a besonh de referents exteriors a la Val per saber que la lenga d'Aran es pas una lenga de vièlhs, de vilatjòts de montanha, que se pòt emplegar sus de milions de quilomètres e dins d'autres estats, per saber qu'en defòra de Barcelona o de Madrid, que coma totes las capitalas atiran totjorn agaches e pensadas, an d'autres capitalas coma Tolosa, Montpelhièr, Marselha ont auràn, esperem, l'escasença de parlar aranés; esperi qu'escotan e escotaràn lo Dalfin o los gascons de Nadau. Son los vièlhs que son los mai estacats a las designacions locals e localistas –soi pas pejoratiu quan disi vièlh, me los estimi fòrça. La batalha de la bandièra es estada ganhada en Aran: los araneses o an viscut e pòdon remembrar la lucha que i aguèt per s'apoderar d'aqueste simbòl nòstre, la crotz occitana, qu'en aquel temps representava probable sonque lo país de Tolosa. Aguèssen mancat d'ambicion, Aran auríá agut sonque las claus sens cap de pòrta per dobrir cap al nòrd.

Un autre ponch qu'es estat pro evocat es estat l'occitan referencial.

En general las lengas qu'an un còdi escrich escrivon pas jamai coma parlan, l'escrich representa un nivèl de lenga mai elevat, mai unitari: los capelans escrivian latin, los catalans durant l'edat mejana lemosin, los aragoneses e basques una mena de lengadocian meridional. S'es dich abans que l'aranés es una varietat gascona e que doncas es lo gascon que deuriá èsser emplegat. S'aquesta assercion sembla logica es pasmens plan discutibla e albiri que lo modèl de gascon majoritari actualament, fondamentat sus la varietat bearnesa es encara mai alunhat que lo modèl d'occitan referencial basat sul lengadocian qu'es a venir predominant. Me cal apondre que lo lengadocian es una partida del patrimoniu dels araneses, Tolosa foguèt durant fòrça temps una capitala pels araneses e es sonque recentament qu'Aran s'es revirat de l'autre costat dels Pirenèus.

L'autre ponch problematic es la varietat referenciala, la mena de neolengadocian qu'es estat sovent evocat dins los debats passats. Es estat dich que cadun parla dins sa

varietat e aquí soi pas completament d'acòrdi: existisson doas realitats parallèlas e que malastrosament se crosan pas gaire, los locutors naturals, los vièlhs que ne dison patoès coma los que pòdon insistir fòrça sus la designacion aranés e defugir completament lo nom occitan e sovent transmeton pas la lenga, malestrosament, e lo jovent qu'es a recuperar l'occitanitat, artificiala segur mas valenta e militanta, que s'interessa al mond mai alunhat que son vilatge o son departament, que sap que la lenga que parla foguèt la lenga mai importanta d'Europa temps enrè, que i aguèt los trobadors, que i aviá Mistral fa pas gaire e qualques ans ençà Max Roqueta, Joan Bodon, Bernat Manciet e totes los autres. L'occitan referencial es un modèl pro generalizat actualament coma se pòt veire per internet e es conegut e dominat mai o mens plan, per gaireben totes las personas qu'an una activitat occitanista encara que pòscan escriure en sa varietat nadiva.

Aqueste occitan referencial pòrta tanben de responsas a un moment que la lenga comença de se pausar la qüestion de produccion amb viabilitat economica que dapasset se tròba confrontada a de logics de mercat, es una lenga qu'a mestier de presentar un aspècte unitari, de nòrmas dialectalas, o un referent supradialectal coma l'occitan referencial fàcia a de lengas que son mai fòrtas.

En conclusion dirai que nos cal aver una lei clara, ambiciosa e valenta. Fa pas gaire, Albert Pla Nualart, un filològ catalan, comparava la situacion de la lei, e de l'aranés, amb la del galèc en insistir sus la dissolucion lingüística favorable a la castelhanizacion, mas, personalment pensi que s'i pòt pas comparar gaire, que la poblacion i es plan mens importanta en Aran, que los galècs an d'institucions que pòdon ajudar mai fòrt la lenga a sobreviure a mai se pèrd de qualitat. Per contra la comparason se pòt far amb Mònaco, Monegue, per la talha, l'arribada de poblacions exterioras e lo poder institucional, e caldriá evitar que dins los cinquanta ans a venir l'aranés venguèsse coma lo monegasc, una lenga simbolica, museistica, sens cap de foncion sociala vertadièra.

Las perspectives de la lei son pas sonque localas, cal pensar qu'aquesta lei serà un element de referéncia per l'occitan a l'Estat francés, a l'Estat italian e mai en Euròpa e que benlèu dobrirà camin a una evolucion juridica dins los territòris ont la lenga es mens protegida.

Cal que, coma Andorra o faguèt amb lo catalan a las Nacions Unidas, la Val d'Aran represente la lenga occitana cap a Euròpa; Aran pòt e deu representar l'occitan en Euròpa. Vielha e la Val d'Aran an ja donat divèrsas òbras de valor per l'occitanisme coma los primièrs diccionaris catalan-occitan / occitan-catalan e l'occitan-anglés / anglés-occitan, e gràcias a sas institucions actualament la possibilitat e la vocacion per capitanejar la reivindicacion occitanista, e pensi que la cal pas laisser passar.

Mercés de vòstra atencion.

La presidenta

Gràcies, senyor Claudi Balaguer. Ara és el torn dels grups parlamentaris, que li faran anotacions i preguntes.

Comencem amb la senyora Carme Vidal, diputada de Convergència i Unió.

La Sra. Vidal i Huguet

Moltes gràcies, senyora presidenta. Moltes gràcies, senyor Balaguer, per comparèixer en aquesta comissió, conjuntament amb totes les compareixences que l'han precedit. Deixi'm que el felicit pel seu to relaxant, en una lei que hi han hagut moments, allò..., no diriem de tensió, però que hi ha hagut, la veritat és que sí, molt d'apassionament.

La veritat és que jo sóc dels qui crec, molt sincerament, que fan bé aquells governs que creen grups d'assessorament d'aquells que en saben. Perquè és veritat que, en la gestió política, no tothom sap de tot ni no tothom ha de saber de tot. Però sí que és de savis que, en la gestió política, un es rodegi d'aquells que en saben, i que, per tant, que siguin aquests que en aquells temes l'assessorin. Vostè forma part i vostè és aquí en representació d'aquest grup d'assessorament per a la Secretaria de Política Lingüística per a la llengua occitana. Amb quina voluntat? I ho dèiem també en la compareixença que l'ha precedit. Avui, en aquest nostre país, hi ha tres llengües oficials. Una d'aquestes tres llengües és l'occità. Amb quina voluntat, doncs, vostès assessoren la Secretaria de Política Lingüística? Doncs, amb la voluntat de fomentar l'ús social de l'occità a Catalunya i de prestigiar-lo. Vostè n'ha parlat, del prestigi; aquesta és una voluntat, no? Aconseguir que les llengües, totes, tinguin prestigi social.

Com s'aconsegueix el prestigi social d'una llengua? Doncs, fent que els seus parlants, primer de tot, tinguin consciéncia lingüística. Segon, tinguin competéncia lingüística. Però per tenir competéncia lingüística hi ha d'haver un model de llengua. Jo abans, en la compareixença del senyor Montoya, ja que vostès formen part de l'assessorament a la Secretaria de Política Lingüística, li he tret les preguntes, si quan entres a la pàgina del traductor.cat, del traductor gencat.cat, doncs, et diu, no?, és a dir: «Hi han diferents variants dialectals del català?» e contesta: «No.» En canvi, quan preguntes: «Bé, i doncs, amb l'occità?», parla de l'occità català i de l'occità aranés. Bé, en tot cas, el model és quin model de llengua, vostès..., amb quin model de llengua, quin és el referent amb què vostès parlen, és a dir, tracten, amb la Secretaria de Política Lingüística?

Vostè ha parlat de l'esperança i de la voluntat del reconeixement d'una acadèmia. Quan parlem d'acadèmia, en quina acadèmia..., és a dir, quin és el referent d'acadèmia en què pensa el GLO. El GLO pensa en l'Institut d'Estudis Occitans com l'acadèmia de la llengua i, per tant, que l'Institut d'Estudis Aranesos, que també forma part del GLO, a través del senyor Montoya, sigui el referent d'aquesta acadèmia a l'Aran?

Dèiem també, en una de les intervencions..., és a dir, de la mateixa manera que l'Institut d'Estudis Catalans no està lligat al poder polític, és a dir, no penja directament d'una administració, i més de la més alta administració, per aquesta independéncia que ha de tenir l'acadèmia i que han de tenir totes les acadèmies, si aquesta voluntat des de l'Aran de tenir com a «referent» —entre cometes—

de la seva variant dialectal que l'Institut d'Estudis Aranesos sigui el referent, quina fórmula jurídica? Vostès hi han treballat, sobre això? Vostès hi han pensat, sobre això? És a dir, ha de penjar directament, ha de dependre directament del Conselh Generau, en tant que màxima institució de l'Aran? O ha de tenir plena llibertat? Quina és la relació que han de tenir? Que han d'estar fusionades? És a dir, vostès també n'han parlat d'això? O, simplement, les seves funcions d'assessorament a la Secretaria de Política Lingüística, doncs, no tenen més competència, que no han pensat totes aquestes coses, sinó simplement, doncs, això, no?, en quin model de llengua, de quin model de llengua s'ha de servir l'Administració de la Generalitat en tota la seva oficialitat lingüística.

Moltes gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies. Té la paraula l'illustre diputat Francesc Xavier Boya, del Partit dels Socialistes de Catalunya.

El Sr. Boya i Alós

Gràcies, senhora presidenta. Agraïr tanben, com non podie èster d'ua auta manèra, ath compareishent senhor Claudi Balaguer, en tant que representant deth Grop de lingüística occitana e, per tant, enteni qu'ena sua intervencion a expressat aquerò qu'eth conjunt des membres d'aguest grop pensen o an reflexionat enes sues reunions.

Jo, çò de prumèr que li è de díder ei qu'ara vosté m'a presentat un dobte, perque vosté a parlat, non d'ua forma peiorativa, mès a hèt ua reflexion significativa respècte ath pensament des vielhs e des joeni. Per tant, jo non sabi..., è cinquanta ans, non sabi en quina franja d'edat situar-me en aquest moment. Utilizi eth Facebook en occitan abituaument, eth mèn blog ei, practicaument, de manèra integra escrit en occitan, e, per tant, me còste ara identificar-me damb ua des dues franges de poblacion en qué vosté a simplificat, diguem-ne, tota era adscripcion respècte dera discussion sus eth nòm dera lengua.

Creigui qu'en aquest sentit, damb tota era cordialitat e modèstia, s'equivòque quan hèt ua discussion o ua reflexion respècte ath nòm. Jo ac è dit reiteradament ací, non ei ua qüestion de nòm, es aranesi non auem negat jamès era nòsta occitanitat ne la negam ara. Per tant, torni a reiterar un còp mès qu'era voluntat des aranesi, e en aquest cas dera mia modèsta persona, en expressiion d'aquerò qu'enteni ei un àmbit de consens en país, non ei entrar ena discussion sus s'er aranesi ei o non ei occitan, qu'ei òbvi que n'ei, que i a ua unitat lingüística que nosati defensam, era unica discussion qu'existís en aquest moment ei molt simpla e molt concrèta, ei a díder, com era lei a de conciliar era pertenença a ua grana família lingüística qu'ei er occitan damb eth respècte ara identificacion. Jo creigui qu'an estat pro evidentes o pro clares es intervencions deth senhor Grosclaude e deth senhor Ficus Vergés ara ora d'explicar de quina situacion venguem e tà quina situacion volem anar, e cau respectar un procès que sigue non traumàtic.

Vosté mos a dividit eth mon entre joeni e vielhs, e mos a dit, escote, açò ei ua causa de vielhs, per tant açò ac apraiaràn es joeni, e aqueri joeni non an arren a veir damb aguesta vision prauba e estreta de guardada que pòden auer determinades generacions. Jo creigui que non, jo aprení era lengua des mèns pair-sénhers, des mèns pares e è un respècte per aquera lengua, aquera lengua forme part dera mia identitat e per tant aumens, des de laguens des montanhes, enteni qu'aquerò non ei ua question menor, ei ua qüestion enormement importanta perque, com ja s'a dit ací ath long de força intervencions, en aquest cas era sociologia, era identitat, eth referent, tanben des deth punt de vista sentimentau dera lengua, a un valor transcendent tà poder continuar conservant era lengua. Vosté a dit qu'es joeni e, basicament es aranesi, an referència damb eth castelhan. Possiblement, se i auesse agut ua television aranesa des de hè trenta ans, coma è reivindicat adès, aguesta adscripcion castelhana serie menor e possiblement es enquèstes que hec era senhora Teresa Climent en sòn moment, cap es ans ueitanta, diguien qu'eth catalan ena Val d'Aran ère practicaument inexistent e des de qu'arribèc TV3 era presència deth catalan ena Val d'Aran ei, efectivament, molt mès importanta que lo qu'ère alavetz.

A jo m'a susprés, cèrtament, quan vosté a parlat, e demanaria per favor que m'ac aclarisse, de qu'eth GLO a aguesta voluntat d'èster autoritat normativa. Dilhèu non è entenut ben es sues paraules, desencuse se non ei atau, mès pensí qu'aguest ei un debat interessant, ei a díder, que vosté mos digue com enten que s'a de produir un procès d'estandarizacion se volem utilizar aqueth mot dera lengua. A parlat deth neolengadocian se non m'equivòqui, per tant non sabi s'aguest neolengadocian forme part des reflexions deth GLO e, per tant, aquest serie un possible estàndard dera lengua, mès en tot cas vosté serie d'acòrd damb jo en que tà hèr posicionaments d'aguestes caracteristiques, pensí qu'ac a expressat tanben eth senhor David Grosclaude, s'a de hèr damb un consens politic, damb un consens representatiu dera comunitat occitana, qu'aquerò non se pòt hèr des d'ua posicion unicament d'assessorament d'un determinat govèrn e d'ua determinada part d'Occitània.

A jo me semble qu'aguesta ei ua question importanta e, per tant, lo que li demanaria ei se vosté ei d'acòrd en qu'en aquest sentit quaussevolh autoritat lingüística e quaussevolh recomanacion que se hèsque a de compdar damb aqueth emparament institucionau e representatiu deth conjunt des territòris occitans, e qu'aquerò non se pòt hèr sonque des dera part. Per tant, jo li plantejaria aquestes questions, cèrtament era nòsta representativitat, era des aranesi, as qué vosté s'a referit com ua comunitat de sies mil abitants, èm bèth un mès, èm onze mil, mès non deisham d'èster ua petita comunitat. Mès tanben voleria, damb tota cordialitat, dider-li qu'a estat aguesta comunitat, maugrat es dificultats que vosté a nomenat, era que gràcies ara militància especiaument de toti aqueri mèstres, de totes aqueres persones qu'eth senhor Frederic Vergés a definit coma patriòtes dera lengua, an hèt un enorme trabalh toti aquesti ans tà mantier era situacion que i a en aquest moment, que non ei optima, mès ei era melhor, dilhèu, de tot eth contèxte occitan.

Per tant, me sembla que parlem d'un àhèr que non ei menor, ei a díder, ei cèrtament proporcionalment ua populacion petita, mès ei vertat, tanben, i sò d'acòrd, qu'era transcendéncia qu'aurà aquesta lei damb respècte ara rèsta d'Occitània serà molt importanta e per aquerò cau hèr esfòrci de conciliacion entre es diferents posicions. Mès jo voi valorar molt positivament aquerò que s'a hèt des d'Aran, aquerò qu'an hèt es persones qu'an trabalhàt en favor dera lengua en Aran, mèstres, collectius coma Lengua Viua, etc. e que de bèra manera enteni –e aquesta ei ua question que les convidi a vostès a reflexionar-i– qu'aquesta lei a d'èster ua lei sentida e ath madeish temps que reflectisque aquerò qu'eth sentiment de toti aqueri aranesi vò que quede reflectit en aquesta lei tà qu'aquera identificacion non age cap mena de dobeste, autaments pòt èster que quauqarés pense que salvarà era grana Occitània e pèrde justament eth camin que mos pòt portar ad aqueth nau estadi d'occitanizacion que toti volem, mès que torni a díder que non pòt èster de cap de manera traumatic, ne pòt èster resolt damb ua simpla dicotomia des uns o des auti.

En aquest sentit, les convidi ara reflexion, se cèrtament de lo que se tracte ei de trobar un consens, e d'èster capaci de qu'aquest consens non compòrte cap d'element que pogue èster traumatic tanben tàs aranesi.

Gràcies.

Excuse...

La presidenta

No es preocupi..., moltes gràcies. La senyora Maria Àngels Cabasés, d'Esquerra Republicana de Catalunya.

La Sra. Cabasés Piqué

Gràcies, presidenta. Senyor Claudi Balaguer, moltes gràcies per aquesta intervenció. Jo sí que he trobat que ha fet un to pausat, però també he sabut veure la contundència del que ens ha volgut venir a dir avui, aquí, en aquesta comissió. Jo també vull agrair a la meua col·lega diputada Vidal, doncs, perquè per fi reconegui que alguna cosa fa bé aquest Govern, com el consell assessor del GLO i, per tant, doncs, agrair-li doblement aquesta..., això que ens ha comentat.

Un grup que, doncs, sí, és un consell assessor de la secretaria de Política Lingüística, i si no ho tinc mal entès i ho dic bé, doncs, que orienta sobre els elements més rellevants sobre la unitat de la llengua occitana i, com no pot ser d'una altra manera, doncs, respectant la varietat que a Catalunya es parla, que és la varietat aranesa.

Si no ho tinc mal entès, doncs, en una propera reunió, aquest grup té intenció d'aprovar un seguit de documents, un conjunt de documents que fa referència a manuals per aprendre occità, a manuals bàsics per aprendre occità en la seva variant aranesa, i diccionaris bàsics d'occità. Per tant, puc entendre –i això és una pregunta que li faig directa– que d'alguna manera aquests documents podrien deixar pauta d'alguna forma la norma occitana? Són documents que també preveuen realment l'encaix de la variant aranesa dins de l'occità? Si és així,

com és que hem sentit reiteradament que no existeix, doncs, una normativització de la llengua occitana?

Una altra pregunta: l'experiència que vostès han viscut com a grup, és una experiència vàlida que pot ser útil per a una futura autoritat lingüística de la llengua occitana?

Vostè és autor, o ha estat autor, d'un vocabulari occità de les noves tecnologies, i, doncs, ha estat elaborat amb una varietat general de l'occità. És un vocabulari que és fàcilment entenedor per als aranesos? És a dir, vull dir, és un model útil crear un referent i a partir d'aquí aplicar-ho a les diferents varietats?

Bé, moltes gràcies, senyora presidenta, i senyor Balaguer.

La presidenta

Gràcies a vostè. Té la paraula l'illustre diputat Rafael López, del Partit Popular de Catalunya.

El Sr. López i Rueda

Gràcies, senyora presidenta. També donar les gràcies al senyor Claudi Balaguer per l'exposició, pel seu to i també per les seves paraules, més o menys contundents, que jo crec que demostren també la seva passió per l'occità, una passió, doncs, que tots aquests que estem portant la llei compartim, també. I per això estem involucrats en aquesta llei.

Jo acabaré –perquè amb vostè és la darrera intervenció que fem– com hem començat avui: fent referència als tres perquè d'aquesta llei, que em sembla important. Primer, la normalització de l'aranès a la Vall d'Aran. Important. És a dir, la revitalització de la llengua a la Vall d'Aran. Segon, la regulació de la seva oficialitat a Catalunya. I tercer, les relacions amb la resta d'Occitània.

Quan jo..., quan feia la reflexió aquesta sobre les relacions amb la resta d'Occitània, i abans, la intervenció d'abans, ens deia: «Home, potser seria un gra massa que des de l'Alguer es volgués definir el debat filològic, fins i tot polític que pot haver-hi» –les relacions entre filologia i política són molt properes. Abans comentàvem: com es defineix una llengua estàndard? Home, per relacions de poder; això ho sabem tots –ho sabem tots. Relacions de poder polític o relacions de poder i, cada cop més, mediàtic. I quan abans parlava d'aquelles llengües que no tenen un estàndard clar, com pot ser l'anglès, doncs, veiem que cada vegada més els estàndards estan evolucionant cap a les relacions de poder mediàtic, que poden tenir actualment els Estats Units.

Clar, jo no sé fins a quin punt, des d'aquesta llei, podem solucionar tots els problemes d'Occitània. No ho sé. No sé ni si hi hem d'entrar. El que sí sé és que amb aquesta llei hem d'anar en el sentit, amb els passos adequats perquè la Generalitat de Catalunya sigui un actor important i principal en aquestes relacions que s'han de tenir amb Occitània i ajudar, col·laborar, perquè les relacions amb la resta dels territoris de parla occitana, doncs, siguin fluids, i que anem caminant per la bona direcció. Ara, això, a Catalunya, perquè al final som

el Parlament de Catalunya, representants del poble de Catalunya i no pas filòlegs, qui ho ha de liderar? Des del nostre punt de vista, ho ha de liderar la Vall d'Aran, que és el territori occitanoparlant que tenim a Catalunya. Per tant, nosaltres creiem que aquesta ha de ser la pedra..., el perquè de tot plegat

I el perquè de tot plegat, com dèiem –i algú hi feia referència–, és per què fem una llei d'aquestes característiques. Per què Catalunya té interès a dir alguna cosa a la resta d'Occitània. Per què aquest Parlament té interès a definir l'aranès i a definir l'occità com a polítiques prioritàries de la política lingüística d'aquest Govern. Perquè és seva la Vall d'Aran. I de la mateixa forma que aquest portaveu plantejava uns dubtes amb referència a si nosaltres hem de definir la política de normalització lingüística que s'ha de seguir a la Vall d'Aran o ha de ser la mateixa Vall d'Aran qui la defineixi, també tinc els meus dubtes sobre si podem fer una política de relacions amb la resta d'Occitània sense escoltar la veu de la Vall d'Aran, i sense que la Vall d'Aran lideri aquest sentit.

Per exemple, una pregunta: quin ha de ser el model –el model de llengua– que ha de fer, que ha de tenir la Generalitat de Catalunya amb els seus, entre cometes, «administrats» –en el sentit del dret administratiu, eh?, no vull que s'entengui malament–, amb els seus ciutadans, quin ha de ser? Ens fem aquesta pregunta? És una pregunta que... I s'ha fet, des d'altres portaveus, i en altres intervencions. Però és important –és important. És a dir, quan fem tot això, la relació que ha de tenir la Generalitat de Catalunya no només amb la resta de l'Occitània, que és molt important, però també amb els seus mateixos administrats, jo crec que aquí no hem d'oblidar, doncs, el perquè de tot plegat, com deia al principi de la meua intervenció, i és que estem fent una llei perquè hi ha un territori molt important, amb grans competències, com és la Vall d'Aran.

Gràcies, senyora presidenta.

La presidenta

Gràcies, senyor López. Té la paraula l'illustre diputat Francesc Pané, d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa.

El Sr. Pané Sans

Gràcies, senyora presidenta. Per remerciar la intervenció del senyor Balaguer, bàsicament per remerciar-li la seva intervenció. Em permetrà també que utilitzi la paraula per demanar disculpes, senyor Balaguer, perquè he hagut de sortir. Era una trucada urgent, sabia que era urgent, necessitava donar una resposta; em disculparà.

Com que he prestat molta atenció i m'ha agradat molt com vostè tenia escrit el text, i també molt com el llegia, li faig la súplica que, al mateix temps que em disculpi per haver sortit, me'l faci arribar, aquest text, perquè segur que aprendré moltes coses i serà plaent.

Estaré molt atent, senyor Balaguer, a la resposta que li doni al senyor Boya, perquè ha plantejat coses que trobo molt interessants. I, per tant, li faré ben poques pregun-

tes; estaré atent a la resposta que li donarà al senyor Boya. Algunes preguntes sí, però breument.

El GLO, com es relaciona?, de quina manera? Com transfereix? Quina informació transfereix al Consell General de la Vall d'Aran? Si és que ha de tenir relació, o si és que no cal que en tingui. Vostès poden ser uns assessors d'una autoritat lingüística, però hi ha una autoritat política en el territori que, al seu torn, també té responsabilitats lingüístiques.

Es relacionen amb altres ens, amb altres entitats lingüístiques de la tipologia de la seva? Entitats lingüístiques amb voluntat i amb afany de fer avançar la llengua occitana a una i altra bandes del Pirineu?, per tant, a l'àrea metropolitana, però igualment a la Vall d'Aran, perquè hi ha altres entitats, per exemple el Grup de mestres per a la renovació pedagògica, no sé com es deu dir ara, però hi ha mestres de renovació, o a l'altra banda del Pirineu.

I tenen relació, respecte dels treballs que van fent, dels assessoraments, amb l'Institut d'Estudis Catalans? Es transfereixen informació?

I finalment, com veu vostè –perquè aquesta sí que és una preocupació essencial, entenc jo, del GLO, com ho és també de la Secretaria de Política Lingüística–, com veu l'avenç de l'ús social de la llengua occitana a la Vall d'Aran? Jo sé que l'educació, tots sabem que l'educació ha fet molt, no només pel català sinó també concretament per l'occità, i el senyor Vergés ens n'explicava coses; però ja en tenim consciència, afortunadament. Ara, hi ha un model de normalització lingüística? Hi entren, vostès, en aquest model? Assessoren les diverses autoritats, administracions, grups, entitats, teixit social? I creu que hi ha necessitat de trobar incentius perquè l'ús social de la llengua occitana sigui present en els comerços, en la vida econòmica, en la vida, en fi, religiosa, en tota la vida, en la vida quotidiana de la gent?

Bé, en tot cas, moltíssimes gràcies per la seva contribució. I, senyora presidenta, fins aquí la meua.

La presidenta

Gràcies, senyor Pané. Doncs, senyor Balaguer, és el seu torn. Té deu minuts justos per contestar els grups.

El Sr. Claudi Balaguer

Vòli presentar mas excusas, benlèu ai parlat un pauc tròp rapidament, benlèu o deuriaí dire en catalan perque ai l'impression que i a de causas que son estadas pas plan compresas. Lo GLO a pas cap de voluntat d'èsser una institucion normativa o normativizanta. Sèm aquí per resòlvre de problèmas, de vocabulari de novèlas tecnologias, a partir de çò qu'es estat ja definit per Alibèrt e pels autres, pel trabalh de Taupiac e un fum d'autres, lo Conselh de la Lengua Occitana. Tornam prendre aquò amb una mena de lei de foncionament qu'es de seguir aquesta nòrma qu'es estada bastida per Alibèrt. Avem pas d'autra vocacion per ara. Sèm a esperar qu'aquela acadèmia occitana generala –actualament, son nivèl es l'Aporloc– assumirà la nòrma que vendrà pro lèu per evitar los problèmas actuals e los conflictes que sentissem e que patissem, d'unes mai que d'autres, dins

lo grop. Malastrosament, ieu vesi pas lo problèma del GLO en miegèr en aquel conflicte que i a pro sistematicament. Ieu me pensi que los que fasem avançar la lenga, nos cal èsser amassa, ne podem parlar, discutir e tot aquò, mas cal ensajar d'avançar.

Per çò qu'es de las relacions amb las autras entitats, cal saber que lo GLO es pro jove, a sonque dos ans de foncionament, e nos vesem globalament tres còps cada an. Avem un fum de causas que nos caliá fargar, bastir, lo vocabulari de novèlas tecnologies e tot aquò, e en realitat, per ara, pensi que son las personas que son vengudas cap a nosautres puslèu que nosautres cap a las personas, cap a las entitats lingüísticas o autras. Mas, per exemple, validèrem fa pas gaire un metòde d'aprenentatge de l'occitan, de Joan Tomàs, per far avançar un occitan referencial.

Ambe l'IEC, avem agut qualques relacions per la presentacion de divèrsas causas. Sabon mai o mens çò que fasem, avem pas una relacion plan estrecha, mas sabon un pauc çò que fasem. Èri en contacte ambe lo Termcat evidentament, per bastir lo vocabulari de novèlas tecnologies, e i a la Chambrà d'Òc que participa ambe nosautres, Dario Anghilante, avem de contactes ambe d'institucions, mas segur benlèu son pas pro fòrts. Sèm un pauc a la fasa de la constitucion tanben, del reglament, del foncionament, perquè sèm de gents diferentas dongas, cal saber gerir los conflictes e un fum de causas, dongas de còps que i a, es un pauc malaisit tanben.

Per çò qu'es de l'avançada de l'aranés a la Val d'Aran, ieu soi plan content quand vau a la Val d'Aran e que vesi que l'occitan fonciona dins los signes, que los noms son en occitan. Segur cal avançar encara, cal una ràdio, cal una television. Evidentament, cal que siá l'aranés que foncione a la Val d'Aran, pensi pas que digun aguèsse dich lo contrari. Se t'escrivon en aranés, pensi qu'es normal que te responden en aranés. Aquò pensi, empacha pas, que si tu emplègas la persona ailà, li pòdes demandar de saber l'aranés e de saber un lengadocian referencial tanben s'a de besonh de comunicar ambe de regions. Ieu personalament, per çò que s'es dich tota ara, me fariá plaser que lo president de Catalonha anèsse a una region e parlèsse occitan, simplement, perquè marcaríá lo daquòs. Diríá: «Soi aquí, i a una lenga locala, ieu la respècti, vosautres benlèu podriatz far la meteissa causa.»

Per çò qu'es de l'Institut d'Estudis Aranesi, ieu me pensi qu'es una institucion solida, ambe de gents qualificadas, e que i a pas cap de problèmas per gerir la modalitat aranesa. Aqueste institut deu formar partida, perquè justament la Val d'Aran es una part importanta del territòri occitan actualament, d'aquela Aporloc, e aver una part preponderanta, quand i aurà aquela academia de la lenga, dab tanben, los de las valadas occitanas del Piemont. Los cal pas doblidar, que pòrtan tanben la lenga, dab mens de poder administratiu que los araneses, mes esperam qu'un jorn n'auram mai, coma totes los autres.

Los vielhs e los jovens: m'excusi s'ai laissat paréisser qu'èri anti-vielhs, mes los estimi fòrça, perquè pensi que son eles que parlan melhor la lenga, amai aguèsen de castelhanismes o de francismes. La parlan plan

melhor que ieu. Ieu es un occitan farlabicat, es pas la varietat locala çò que parli. S'agachi l'aranés que s'emplèga, es pas l'aranés de Bossòst nimai, es un aranés modern qu'es a evoluir coma totes las lengas, açò es normal d'evoluir. Un jorn benlèu caldrà evoluir cap a una varietat dialectala o supra-dialectala, o espèri, perquè senon, pensi que sèm fotuts. Los jovens per contra, son eles que pòrtan la lenga, que la van transmetre. Se justament an dins lo cap El gran hermano, e de causas aital e pas de referents... perquè los vielhs son de la tèrra, comunican ambe los vesins. La television los influència, mas mens que los jovens. Son los jovens que van portar la lenga. Lo joven se desplaça fòrça, vòl anar la platja. E a consciéncia que la lenga li servís pas gaire finalament dins la vida vidanta. E quand una lenga ne servís pas gaire, al cap d'un moment, prenes la lenga mai fòrta. Es una evidéncia per ieu, es çò que voliái dire. Es pas per tustar suls vielhs e tot aquò, al contrari, los estimi fòrça. M'agrada d'anar far d'enquèstas dins los vilatges de Lengadòc e en Catalonha, actualament.

Mon problèma gròs, e lo problèma del GLO, èra lo nom de la lei. Es aquò la visibilitat. Pensi que dins la lei, caldrà definir clarament çò que pertòca a l'aranés, es a dire l'ensenhament e tot aquò, se i aguèsse un problèma, se lo nom occitan geinèsse, benlèu geina pas, sabi pas. Mas dins lo nom de la lei, si se fa una lei que se sona lei de l'aranés, per ieu, avem perdut la batalha. Per contra si se sona lei de l'occitan, e ieu aviái una idea, mas pensi qu'es pas aplicabla, que seriá llei aranesa de l'occitan, pensi que se pòt pas aplicar l'adjectiu aquí. Seríá la causa excellenta. Pensi tanben que las gents, efectivament, an besonh de s'identificar a una causa. Ieu soi d'origina valenciana; los valencians, los còsta de dire que parlan catalan. Per ieu, la varietat de mon paire e de ma maire es quicòm de sagrat, tanben, o compreni fòrça plan. M'agrada de dire, per exemple, «un mocaor», amai se siá un pauc familiar..., es ton identitat, es normal que siá reflectit a un moment o un autre dins la lei.

Avem un deute gròs cap a Aran. M'excusi se o ai pas fach comprene d'un biais pro clar. Per ieu la Val d'Aran es actualament lo territòri mai fòrt que pòrta la causa de l'occitanitat. E pensi qu'o deu continuar, deu èsser ambiciós. Per ieu, si la lei pòrta coma nom la lei aranesa, serà pas ambiciosa la lei, serà una lei per la Val d'Aran. E si cal projectar cap a Euròpa, cal dire occitan.

Segur, seriá interessant que la Val d'Aran liberèsse las relacions amb Occitània. Las institucions deurián èsser lo mai desligadas possible del poder politic. Es a dire que la lenga es una causa, la politica n'es una altra, amai si pòt i aver de ponts. Ieu vesi, per exemple, lo cas valencian ambe l'Academia Valenciana de la Llen-gua, es pas, per fòrça, un bon referent. Es una mena de contrapés de l'IEC. A ieu, de còps que i a, las causas institucionals me geinan.

Si lo vocabulari de nòvas tecnologies es comprenable, entenedor, pels araneses, o espèri, ai pas agut de resson. Globalament, ai agut de ressons dels araneses, èran contents del diccionari catalan-occitan. Espèri que son

estats contents del vocabulari, amai se siá pas perfech, i a pas de causa perfecha. Çò d'important es d'ensajar d'avançar, aprèp fasem de criticas constructivas, e amelhoram.

Per çò qu'es del neo-lengadocian, de l'occitan referencial, ieu soi content que i aguèsse pas de nòrma clarament establida. S'ai enveja de dire «poal» en catalan, poiriái pas dire aquò e me deurián excomenjar, com o ditz Jaume Taupiac, perque disi pas «galleda». Cada lenga a una cèrta variabilitat, mas i a un occitan referencial que fonciona, qu'es emplegat pels provençals qu'an l'impression..., es un malastre!, perque sèm dins una societat que tre que i a una diferéncia lingüística, se passa a la lenga dominanta. Ma familha valenciana, de còps que ven en Catalonha, a la fin, parla en castelhan, perque parlan pas coma los catalans d'aquí. Seríá bon que los araneses poguèssen anar a Marselha, parlar lor varietat e que los autres compenguèssen. Seríá çò

que caldriá esperar, mas malastrosament totes n'an pas aquesta educacion.

Mercés, e excusatz-me s'ai pas respongut a totes las questions, mas es l'ora de manjar.

La presidenta

Moltes gràcies, senyor Balaguer. Diputades, diputats, acabem aquí aquestes compareixences d'aquesta llei. Els desitjo que els membres de la ponència treballin bé, tinguin molta sort i facin una llei, doncs, potent i que agradi a tothom.

Moltes gràcies.

S'aixeca la sessió.

La sessió s'aixeca a les dues del migdia i onze minuts.

